

YHDESSÄ LAPSEN KASVUA TUKEMASSA

Tukea tarvitsevien lasten huoltajien kokemuksia yhteistyön
toteutumisesta varhaiskasvatuksessa

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomi (AMK)

Kevät 2024

Elina Ruuskanen

Minna Kulju

Sosionomi (AMK)

Tekijä Elina Ruuskanen & Minna Kulju

Työn nimi Yhdessä lapsen kasvua tukemassa –

Tukea tarvitsevien lasten huoltajien kokemuksia yhteistyön toteutumisesta
varhaiskasvatuksessa

Ohjaaja Liisa Harakkamäki

Tiivistelmä

Vuosi 2024

Opinnäytetyössä selvitettiin huoltajien kokemuksia kasvatusyhteistyön toteutumiseen varhaiskasvatuksen kanssa silloin, kun lapsi saa tehostettua tai erityistä tukea osana varhaiskasvatusta. Huoltajia haastatteleamalla kerättiin tietoa heidän kokemuksistaan lapsen tuen toteutumisesta, vaikuttamismahdollisuuksistaan sekä yhteistyöstä varhaiskasvatuksen kanssa. Lisäksi selvitettiin lapsen saaman tuen vaikutuksia perheen arjen sujumiseen sekä miten perheet kehittäisivät yhteistyötä lapsen tuen asioissa. Tutkimuksessa selvitettiin ovatko huoltajien kokemukset linjassa vuonna 2022 päivitetyn varhaiskasvatuslain sekä valtakunnallisen varhaiskasvatuksen perusteiden kanssa, joissa korostetaan inklusiivista varhaiskasvatusta, osallisuutta sekä riittävää tukea kolmitasoisen tuen mallin mukaisesti. Opinnäytetyön tilaajana oli kantahämäläisen kunnan varhaiskasvatus.

Opinnäytetyö on luonteeltaan laadullinen tutkimus, jonka aineisto kerättiin käyttäen puolistrukturoitua teemahaastattelua. Haastateltavina oli neljä huoltajaa, joiden lapset olivat varhaiskasvatuksessa kunnan eri varhaiskasvatusyksiköissä. Huoltajat tavoitettiin yhteistyötahona toimineen kunnan konsultoitujen varhaiskasvatuksen erityisopettajien avustuksella. Nauhoitettu haastatteluaineisto litteroitiin kirjalliseen muotoon ja analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Tietoperustana käytettiin aikaisempia tutkimuksia ja selvityksiä liittyen lapsen tuen toteutumiseen ja kasvatusyhteistyöhön.

Huoltajien kokemusten mukaan tukitoimia oli käytössä monipuolisesti, tukitoimet olivat riittäviä, ne oli aloitettu ajoissa ja huoltajat olivat päässeet osallistumaan tukitoimien suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Lisäksi tukitoimien vaikuttavuutta oli arvioitu ja tarvittavat muutokset tehty yhteisymmärryksessä huoltajan ja varhaiskasvatuksen kanssa. Yhteistyön koettiin olevan avointa, luottamuksellista ja rehellistä. Huoltajien saama palaute oli monipuolista, sisältäen tukeen liittyvien asioiden lisäksi myös lapsen vahvuuksia ja onnistumisia. Yhteistyön kannalta tärkeänä pidettiin henkilöstön pysyvyyttä ja lapsen tuntemusta. Erityisen tärkeänä pidettiin perehdytystä ja tietojen jakoa henkilöstön vaihtuessa. Perheen arjen sujumiseen lapsen saama tuki vaikutti myönteisesti, joskin tuen tarve lapsen ollessa kotona vaihteli yksilöllisesti. Yhteistyön kehittämiseksi huoltajat toivoivat enemmän vaihtoehtoja ja yksilöllisyyttä kommunikointiin lapsen asioista. Ehdotuksina esitettiin enemmän ennalta sovittuja lyhyitä keskusteluhetkiä, yhdessä sovittuja kirjauksia lapsesta sekä monitoimijaisen yhteistyön sujuvoittamista. Lisäksi toivottiin enemmän huoltajien palveluohjausta. Tämän tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että lapselle annettava tuki sekä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö toteutuvat varhaiskasvatuslain edellyttämällä tavalla. Jatkotutkimusaiheena esitetään varhaiskasvatuksessa saadun tuen jatkumon sekä yhteistyön toteutumisen tutkimista esi- ja perusopetuksessa.

Avainsanat Kasvatusyhteistyö, lapsen tuki, osallisuus, varhaiskasvatus.

Sivut 46 sivua ja liitteitä 10 sivua

Degree Programme in Social Services

Author Elina Ruuskanen & Minna Kulju

Subject Supporting a child's growth together –

Experiences of parents of children with special needs on the implementation of co-operation in ECEC

Supervisors Liisa Harakkamäki

Abstract

Year 2024

In this thesis, the perspectives of parents regarding early childhood education and care (ECEC) partnership were investigated. The study focused on parents whose children received intensified or special support in ECEC. By interviewing the parents, information was gathered about their experiences related to their child's support, their active participation, and their co-operation with daycare staff. Furthermore, the impact of the support their child receives on the family's daily life was studied. Additionally, the thesis explored how parents' experiences align with the updated legislation and the National Curriculum guidelines on ECEC introduced in 2022. The thesis was commissioned by the ECEC services of a municipality in Kanta-Häme.

The thesis is a qualitative study in which the data were collected using semi-structured thematic interviews. The interviewees consisted of four parents whose children attended different ECEC units within the municipality. The parents were reached with the assistance of consulting special education teachers of the collaborating municipality. The recorded interview data were transcribed and analysed using a content analysis approach based on the material. The study drew upon previous research and investigations related to the implementation of child support and collaborative efforts in ECEC settings.

According to the parents, the support actions for their children were diverse and comprehensive. The actions were also sufficient, initiated timely and parents had actively participated in their planning, implementation, and evaluation. In addition, the effectiveness of support measures was assessed, and necessary adjustments were made in co-operation with both parents and the ECEC provider. The parents perceived the co-operation with ECEC to be open, confidential, and honest. The feedback they received was diverse, encompassing not only support-related matters but also their child's strengths and achievements. For effective co-operation, the ECEC staff's permanence and familiarity with the child were considered important. Orientation and sharing of information in case of changing personnel was considered particularly important. In terms of daily family life, the support received by the child had a positive impact, although the need for support varied individually. To develop the co-operation, the parents wished for more options and individuality in communicating about their child's affairs. Suggestions included pre-arranged brief discussion sessions, jointly agreed records about the child and improving the multi-actor co-operation. Additionally, the parents wished for more guidance about the existing services. As a conclusion, the support given to the child and the co-operation with the parents are realized as required by the Act on ECEC. As a future research topic, the continuity of child's support from ECEC to preschool and basic education is proposed.

Keywords Child's support, early childhood education and care, ECEC partnership, participation.

Pages 46 pages and appendices 10 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa	2
2.1	Kolmitasoinen tuki	2
2.2	Inklusiivinen varhaiskasvatus	4
2.3	Huoltajien osallisuus lapsen varhaiskasvatukseen	5
3	Kasvatusyhteistyö lapsen kasvun tukemisessa	6
3.1	Huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ohjaavat periaatteet	7
3.2	Varhaiskasvatuksen ja huoltajien yhteistyön merkitys	8
3.3	Yhteistyön ja huoltajien osallisuuden toteutuminen varhaiskasvatuksessa	9
3.4	Kokemuksia lapsen tuen toteutumisesta osana varhaiskasvatusta	12
3.5	Lapselle annetun tuen vaikutukset perheen arkeen	15
4	Opinnäytetyön toteutus	17
4.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	17
4.2	Aineiston hankinta huoltajien haastatteluilla	18
4.3	Haastattelujen analyysi	20
4.4	Tutkimuksen eettisyys ja kestävyys	21
5	Tulokset haastatteluista	23
5.1	Haastateltavien taustatiedot	23
5.2	Lapsen saama tuki ja sen toteutuminen	24
5.3	Lapsen osallisuus ja vahvuuksien huomioiminen	27
5.4	Huoltajien kokemukset yhteistyöstä	29
5.5	Tukitoimien vaikutukset perheen arkeen	32
5.6	Kehittämissuhteet yhteistyölle	34
6	Johtopäätökset	36
7	Pohdinta	40
	Lähteet	43

Kuvat ja taulukot

Kuva 1. Varhaiskasvatuksen kolmitasoisien tuen malli (OKM, n.d.)	4
Taulukko 1. Pääteemat ja alateemat aineiston analyysissä	21

Liitteet

- Liite 1. Saatekirje huoltajille
- Liite 2. Suostumuslomake
- Liite 3. Tietosuojailmoitus
- Liite 4. Haastattelukysymykset
- Liite 5. Aineistosta esiin nousseet pääteemoja tukevat alateemat

1 Johdanto

On helpompi rakentaa vahvoja lapsia, kuin korjata rikkinäisiä aikuisia.

- Frederick Douglass (1855)

Edellä lainattu Douglassin ajatus on hyvä muistutus siitä, että panostaminen lasten kasvun ja oppimisen tukemiseen varhaisessa vaiheessa on äärimmäisen merkityksellistä lasten hyvän tulevaisuuden kannalta (ks. esim. Mapp & Gabel, 2019). Varhaiskasvatuksella on keskeinen rooli lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi yhteistyössä lapsen huoltajien kanssa. Lapsen osaamisen, vahvuuksien ja kiinnostuksen kohteiden sekä lapsen yksilöllisten tarpeiden tunnistaminen on olennainen osa varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatuksessa lapsen toimintaa havainnoidaan jatkuvasti, jolloin esiin nousevat herkästi paitsi lapsen vahvuudet, myös mahdolliset kasvun, kehityksen ja oppimisen haasteet sekä tuen tarpeet. Tuen tarpeiden kirjo on laaja, ja jokainen tuen tarve on yksilöllinen. (OPH, 2022) Tuen tarjoamista varten varhaiskasvatuksessa on otettu käyttöön kolmitasoisen tuen malli, jossa lapsen tuen tarpeeseen vastataan tarvittavilla pedagogisilla, hoidollisilla ja rakenteellisilla tuen muodoilla (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 15 b).

Sekä varhaiskasvatuslaki että valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, jonka mukaan varhaiskasvatusta toteutetaan, velvoittavat varhaiskasvatusta toimimaan yhteistyössä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa. Yhteistyön tavoitteena on tukea heitä lapsen kasvatustyössä. Tavoitteena on myös varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien sitoutuminen yhdessä edistämään lapsen tasapainoista kehitystä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Yhteistyö vanhempien ja ammattilaisten kesken perustuu luottamukseen, tasa-arvoiseen vuorovaikutukseen ja keskinäiseen kunnioitukseen. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 3; OPH, 2022, s. 37). Lapsen huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu lapsen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa, sillä sekä huoltajien että varhaiskasvatuksen ymmärrys lapsesta on edellytys ajoissa aloitetulle ja riittävälle tuelle (OPH, 2022, s. 60).

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuoda esille huoltajien kokemuksia lapsen tuen toteutumisesta sekä heidän kanssaan tehtävästä yhteistyöstä osana lapsen varhaiskasvatusta. Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena haastattelemalla tukea saavien lapsien huoltajia. Huoltajien kokemukset osallisuudesta ja kasvatusyhteistyöstä sekä ajatukset yhteistyön kehittämiseksi ovat merkityksellisiä varhaiskasvatuksen laadun arvioimiseksi ja kehittämiseksi.

Lapsen tuen toteutuminen valikoitui opinnäytetyön aiheeksi jo keväällä 2023. Opinnäytetyön tekijöillä on konkreettista kokemusta varhaiskasvatuksessa tehtävästä työstä vain opintoihin liittyvien harjoittelujen kautta. Koska harjoitteluista saatu näkemys lapsen saamasta tuesta osana varhaiskasvatusta näyttäytyi tekijöille hieman eri tavalla, heräsi kiinnostus tutkia aihetta lähemmin, ja nimenomaan huoltajien näkökulmasta. Varhaiskasvatuksen opintoihin kuuluvan ”lapsen ja perheen osallisuus ja tuki” -moduulin aikana syksyllä 2023 opinnäytetyön aihetta pohdittiin ja tarkennettiin. Tällöin tekijöille konkretisoitui ajatus siitä, että myös huoltajien osallisuutta ja heidän kanssaan tehtävää kasvatusyhteistyötä olisi mielenkiintoista tutkia osana lapselle tarjottavaa tukea. Lisäksi työelämäyhteyden kanssa käytyjen keskustelujen kautta aihe tarkentui ja rajautui vielä entisestään.

2 Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa

Lasten päivähoito ja varhaiskasvatus on kehittynyt ja muuttunut viimeisten vuosikymmenten aikana. Iso muutos on ollut päivähoidon siirtyminen sosiaali- ja terveystieteiden alaisuudesta opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen, siirtyminen päivähoitosta varhaiskasvatukseen. Merkittäviä muutoksia ovat olleet lainsäädännön muutokset. Laki lasten päivähoitosta muutettiin vuonna 2015 varhaiskasvatuslaiksi. (Ranta ym., 2021, s. 64) Vuoden 2018 lakiuudistuksessa lakiin kirjattiin säädöksiä lapsen saamasta tuesta, mutta vahva oikeudellinen kokonaisuus tuen järjestämisestä jäi puuttumaan. Tästä syystä tuen toteuttamisen käytännöt vaihtelivat toimipaikkakohtaisesti. Merkittävin muutos viimeisimmässä vuonna 2022 voimaan tulleessa varhaiskasvatuslaissa oli, että lapselle tuli lain velvoittama oikeus kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukeen. Varhaiskasvatuksessa on nyt käytössä esi- ja perusopetuksen tapaan yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Opetushallitus päivitti varhaiskasvatusta valtakunnallisesti ohjaavan varhaiskasvatussuunnitelman perusteet vastaamaan päivitettyä lakia lapselle annettavan tuen osalta. Lisäksi varhaiskasvatuksen järjestäjien oli päivitettävä paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Tämä oli tärkeää, koska kyseessä oli myös opetussuunnitelmauudistus toimintatapojen muutokseen ja näin varhaiskasvatuslain toteutumiseen. (Alila, 2022, ss. 14–17, 25–27)

2.1 Kolmitasoinen tuki

Ennen varhaiskasvatuslain päivitystä vuonna 2022, lapsen oikeus tukeen oli määritelty yleisesti tarkoituksenmukaiseksi tueksi. Näin ollen kunnat saivat itse päättää, millä tavalla tukea varhaiskasvatuksessa lapsille järjestetään. Lakimuutoksen jälkeen tarjottava tuki määriteltiin tarkemmin kolmitasoisen tuen mallin mukaan. Lakimuutoksella haluttiin turvata

vahvempi jatkumo lapsen tuelle varhaiskasvatuksesta perusopetukseen. Näin lapsen oikeus tukeen sekä inklusiiviseen toimintakulttuuriin toteutuu jo varhaiskasvatuksesta lähtien. (Viitala, 2022, s. 57) Tuen tarpeen ilmetessä lapsella on oikeus yksilölliseen tukeen, joka mahdollistaa hänelle onnistumisen kokemuksia sekä tukee lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä. Tuella edistetään lapsen yleistä kehitystä, oppimista ja hyvinvointia sekä pyritään ehkäisemään ongelmien lisääntyminen ja monimuotoistuminen. Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada hänen yksilöllisten tarpeidensa edellyttämää yleistä tukea osana varhaiskasvatusta. Lapselle annettava tuki on järjestettävä viivytyksettä tuen tarpeen ilmettyä. Jos yleinen tuki ei ole lapsen kannalta riittävää, on tukea annettava tehostettuna tukena. Myös tehostettu tuki annetaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Jos sekä yleinen että tehostettu tuki ei ole riittävää, on tukea annettava yksilöllisesti suunniteltuna erityisenä tukena. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 15 a, e)

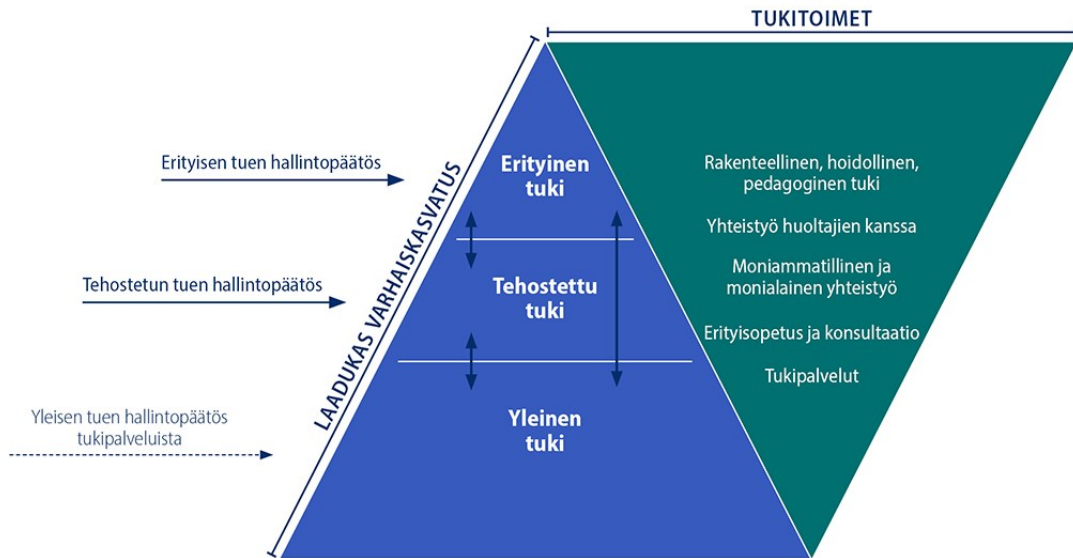
Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa korostetaan lapsen oikeutta saada tarvitsemaansa tukea oikea-aikaisesti, yksilöllisesti kohdennettuna sekä lapsen tarpeiden mukaisesti. Näin mahdollistetaan lapselle onnistumisen kokemuksia sekä tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä. Lisäksi voidaan ennaltaehkäistä lapsen ongelmien kasautumista ja monimuotoistumista. Perusta lapselle annettavalle tuelle ovat lapsen vahvuudet sekä tarpeet liittyen lapsen oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin. Tuen järjestämisessä tulee kuulla lasta hänen ikänsä ja kehitystasonsa huomioon ottaen. Lapselle annettavan tuen suunnittelussa huoltajien ja varhaiskasvatuksen yhteistyö on oleellista, sillä heidän yhdessä muodostama tieto lapsesta ja hänen tarpeistaan on edellytys ajoissa aloitetulle sekä riittävälle tuelle. (OPH, 2022, ss. 58–59)

Varhaiskasvatuksen kolmitasoisien tuen malli selventää lapselle annettavan tuen eri tasot sekä niihin liittyvät tukitoimet (kuva 1.). Tavoitteena on mahdollistaa varhaiskasvatuksen henkilöstölle selkeämmät toimintatavat tuen tarpeen arviointiin, suunnitteluun ja toteutukseen. Mallin avulla mahdollistetaan kaikkialla Suomessa tasa-arvoinen asema tukea tarvitseville lapsille, sillä aiemmin tuen järjestäminen on vaihdellut varhaiskasvatusta järjestävän kunnan mukaan. Lisäksi lapsen kannalta on tärkeää, että tuesta muodostuu johdonmukainen jatkumo varhaiskasvatuksen aikana ja esiopetuksen kautta perusopetukseen. Tukea suunniteltaessa sekä järjestettäessä on tärkeintä huomioida lapsen etu. Lapsella on oikeus oikea-aikaiseen ja riittävään tukeen. Näin myös lapsen ja huoltajan mielipiteet, kuuleminen ja arvostava kohtaaminen nousevat keskiöön. (OPH, 2021)

Kuva 1. Varhaiskasvatuksen kolmitasoisien tuen malli (OKM, n.d.).

Varhaiskasvatuksessa toteutettava tuki

2.2 Inklusiivinen varhaiskasvatus

Uusin varhaiskasvatuslain muutos toi lakiin maininnan myös siitä, että varhaiskasvatusta järjestetään inklusiivisten periaatteiden mukaisesti (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 3). Sen sijaan inklusiivisuuden käsitettä ei laissa määritellä sen tarkemmin. Varhaiskasvatussuunnitelmien perusteissa inklusiivisia periaatteita käsitellään varhaiskasvatuksen arvoperustan, toimintakulttuurin sekä lapsen tuen näkökulmasta. Inklusiolla tarkoitetaan kaikkien lasten tasa-arvoista oikeutta osallistua täysimääräisesti varhaiskasvatukseen riippumatta esimerkiksi siitä, onko lapsella erityisiä tuen tarpeita. Lapsella on oikeus kokea tulewansa hyväksytyksi juuri sellaisena kuin hän on, sekä tuntea itsensä ryhmän jäseneksi omassa ryhmässään. Kaikessa varhaiskasvatuksen toiminnassa edistetään lasten osallisuutta ja oppimista sekä yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, syrjimättömyyttä, moninaisuuden arvostamista ja yhteisöllisyyttä. Inklusiivisessa varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan sopivia oppimisen haasteita ja lapselle turvataan oikeus saada yksilöllistä tukea ryhmän yhteisessä toiminnassa. Lisäksi huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistää inklusiivisen toimintakulttuuriin liittyvää osallisuutta. Inklusiivinen toimintatapa edellyttääkin osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. (OPH, 2022, ss. 31, 34)

Inklusion periaatteiden toteutuminen varhaiskasvatuksessa vaatii monen eri tahon panostusta. Lapsen lähiympäristön osalta tämä tarkoittaa heidän osallisuuttansa sekä yhteistyötänsä varhaiskasvatuksen kanssa. Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön avaimia ovat aito ja avoin tiedon jakaminen. Huoltajien osallisuus tarkoittaa myös sitä, että heillä on mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen inklusiivisuuden arviointiin. (Viitala, 2022, s. 66) Arvioinnin tarkoituksena ei ole pelkästään etsiä toiminnan heikkouksia vaan löytää varhaiskasvatuksesta myös jo toimivat rakenteet ja käytänteet sekä ne, joita olisi syytä vielä kehittää (Viljamaa & Viitala, 2022, s. 77).

2.3 Huoltajien osallisuus lapsen varhaiskasvatukseen

Sosiaalipedagogisesta näkökulmasta osallisuus nähdään ihmisen ja yhteisön välisenä suhteena sekä sosiaalisen perustan vahvistamisena. Ihminen kokee osallisuutta, kun hän on osa, toimii osana ja kokee kuuluvansa osaksi yhteisöä. Osallisuuden ytimessä on yhdessä toimiminen ja kaikkien mukaan ottaminen yhteiseen tekemiseen ja vuorovaikutukseen. Näin luodaan positiivisia suhteita yhteisön jäsenten välille ja kyetään edistämään yhteenkuuluvuuden kokemuksia ja tunnetta omasta merkityksellisyydestä osana yhteisöä. (Nivala & Rynänen, 2019)

Sekä lasten että huoltajien osallisuus on nostettu valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa yhdeksi varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria ohjaavaksi periaatteeksi. Huoltajien osallisuus tarkoittaa heidän konkreettista osallistumistaan sekä toimintaansa lapsen varhaiskasvatuksessa. Huoltajien osallisuus mahdollistuu, kun heidän kanssaan keskustellaan lapsen kehityksestä, kasvusta ja oppimisesta. Huoltajille tulee järjestää myös mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatukseen sekä tukitoimien suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lapsen asioihin vaikuttamisen lisäksi huoltajille tulee tarjota mahdollisuutta osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen. (OPH, 2022) Varhaiskasvatuksen opettajan ammattieettisissä ohjeissa korostetaan yhteistyötä vanhempien kanssa ja korostetaan, että varhaiskasvatuksen opettajan tehtävänä on mahdollistaa ja varmistaa kaikkien vanhempien osallisuus omaa lastaan koskevassa yhteistyössä (Pesonen & VOL:n koulutuspoliittinen työryhmä, 2020, s.10).

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (KARVI) julkaisemassa varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteissa ja suosituksissa linjataan, että huoltajien osallisuuden mahdollistaminen kasvatusyhteistyössä on konkreettinen varhaiskasvatuksen laatuun vaikuttava tekijä. Näin ollen huoltajille tulee tarjota perusteellista ja selkeää tietoa varhais-

kasvatuspalveluiden toimintamuodoista, niiden ominaispiirteistä ja tehtävistä. Lisäksi henkilöstön ja huoltajien välisen vuorovaikutuksen tavoitteiksi katsotaan huoltajien osallisuuden mahdollistaminen sekä kasvatusyhteistyön toimintatapojen suunnittelu. (KARVI, 2019, ss. 19, 51) Huoltajien osallisuutta tukemalla edistetään kasvatusyhteistyön toteutumista yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa kuin myös vanhempien sitoutumista lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteisiin ja toimintaan. Riittäväällä tietoisuudella varhaiskasvatuksen arjesta ja lasten päivittäisistä toimista voidaan lisätä huoltajien halukkuutta osallisuuteen (Heinonen ym. 2016, s. 231). Lisäksi jatkuva, avoin ja vastavuoroinen keskustelu huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä vahvistaa luottamusta ja lisää huoltajien osallisuutta ja mukana oloa varhaiskasvatuksen toiminnoissa. Osallisuuden kautta huoltajat oppivat myös tuntemaan lapsensa varhaiskasvatusmaailmaa. (Purola & Kuusisto, 2021)

3 Kasvatusyhteistyö lapsen kasvun tukemisessä

Lapsen huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö on keskeinen osa hyvin toimivaa varhaiskasvatusta. Etenkin lapsen eheän kasvunpolun saavuttamiseksi tarvitaan huoltajien sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön keskinäistä yhteistyötä. Kasvatusyhteistyö kannustaa huoltajia ja ammattilaisia jakamaan tietoa lapsesta, joka osaltaan auttaa ymmärtämään lapsen kasvuympäristöjen eroja ja rooleja. (Karikoski & Tiilikka 2020, s. 79) Yhteistyön päätavoitteena tulee olla lapsen etu ja lapsen hyvinvoinnin edistäminen. Yhteistyöllä on myös laajempi merkitys vanhempien ja ammattilaisten hyvinvoinnin osalta. Perheen hyvinvointi edistää lapsen hyvinvointia ja siitä syystä onkin tärkeää huomioida koko perhe, vaikka varhaiskasvatuksen päätehtävä on lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen. Koska perheet ovat erilaisia myös tuen tarve sekä yhteistyön muodot vaihtelevat perheittäin. Jakamalla tietoa lapsen toiminnasta eri kasvuympäristöissä on mahdollista tukea lapsen kasvua ja hyvinvointia, jolla on vaikutusta myös koko perheen hyvinvointiin. Lisäksi yhteistyötä tekemällä saavutetaan varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien keskinäinen luottamus ja avoimuus, jolloin on helpompi ottaa esille myös vaikeampia lapseen liittyviä asioita. Luottamus ja avoimuus luovat myös myönteistä ilmapiiriä huoltajien ja kasvattajien välille. Ilmapiirin myönteisyyttä lisää myös tasa-arvoinen yhteistyö, molemmin puoleinen arvostus, vanhempien asiantuntemuksen arvostaminen sekä kasvatuskumppanuus. (Rantala & Uotinen, 2022, s. 153)

3.1 Huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ohjaavat periaatteet

Sekä varhaiskasvatustalaki että valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittavat varhaiskasvatusta toimimaan yhteistyössä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa. Tavoitteena on varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien sitoutuminen edistää yhdessä lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista sekä kokonaisvaltaista hyvinvointia. Lapsen päivittäisten kuulumisten jakamisen lisäksi huoltajien kanssa keskustellaan varhaiskasvatuksen arvoista, tavoitteista ja vastuista. Henkilöstön ja huoltajien välinen luottamus, tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus ovat avaintekijöitä onnistuneelle yhteistyölle. Turvallisessa ja luottamuksellisessa yhteistyössä myös lapsen hyvinvointiin liittyvät vaikeatkin tilanteet on mahdollista tuoda esiin. Varhaiskasvatuksen järjestäjä on vastuussa yhteistyön toteuttamisesta sekä suunnittelusta, joten yhteistyö edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä on tärkeää huomioida perheiden moninaisuus, huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät tekijät sekä lapsen yksilölliset tarpeet. Viestintä on oleellinen osa huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja viestinnässä on mahdollista hyödyntää tieto- ja viestintäteknologiaa. Huoltajien kanssa tulee sopia heille sopivasta tavasta viestiä lapsen asioista. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018 § 3; OPH, 2022, ss. 37–38).

Lain ja säädösten mukaan yhteistyö huoltajien kanssa koskee yhtä lailla kaikkia varhaiskasvatuksen henkilöstöä. Perheestä johtuvista syistä yhteistyö ei aina ole mahdollista, mutta tällöinkin aloitteellisuus yhteistyöhön on henkilöstöllä ja heidän on pohdittava keinoja ja tapoja yhteistyön toteuttamiseksi. Aikaisempi ammattilaislähtöinen kasvatuskumppanuus on nykyään lapsi- ja perhelähtöisempää kasvatusyhteistyötä, jossa pyritään erilaisten yhteistyön keinoin vastaamaan perheiden tarpeisiin ja tavoitteisiin ja tukemaan koko perheen hyvinvointia. (Rantala & Uotinen, 2022, ss. 145–146) Huoltajien ja varhaiskasvatuksen välisen luottamuksen saavuttamisessa auttaa sensitiivinen ja intensiivinen työskentely perheen kanssa, sillä sen kautta huoltajat kokevat tulevansa kuulluksi ja kunnioitetuksi (Karikoski & Tiilikka, 2020, s. 86).

Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu siirtymävaiheissa sekä tilanteissa, joissa varhaiskasvatuksen henkilöstöllä herää huolta lapsen kehityksestä, oppimisesta tai yleisestä hyvinvoinnista. Erityisesti yhteistyötä tarvitaan lapselle annettavan tuen suunnitteluvaiheessa, suunniteltaessa tuen muotoja ja tuen toteuttamista.

Varhaiskasvatuksen perusteissa todetaan, että edellytys lapsen riittävän ajoissa aloitetulle sekä tarpeen mukaiselle tuella on huoltajien ja varhaiskasvatuksen yhteinen käsitys lapsesta ja hänen tarpeistaan. Varhaiskasvatuksen tulee olla yhteydessä huoltajaan välittömästi, kun

lapsella ilmaantuu tuen tarpeita. Huoltajalle on myös annettava tietoa lapsen tuen prosessista sen eri vaiheissa. Huoltajan kanssa keskustellaan lapsen oikeudesta tukeen, tuen järjestämisen periaatteista kuin myös käytännön toteuttamisesta. Lasta kuullaan ja hän osallistuu yhteistyöhön hänelle sopivalla tavalla. Yhteistyöllä tavoitellaan tuen toteuttamisen tavoitteiden saavuttamista parhaalla mahdollisella tavalla. (OPH, 2022, s. 38, 58)

3.2 Varhaiskasvatuksen ja huoltajien yhteistyön merkitys

Varhaiskasvatuksen ja huoltajien yhteistyö on aina tärkeää, mutta etenkin haastavissa tai tukea vaativissa tilanteissa yhteistyön merkitys korostuu. Perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä on huomioitava perheen omat lähtökohdat. Lisäksi lapsen tuen tarpeet ovat hyvin erilaisia ja liittyvät erilaisiin tilanteisiin. Tavoitteena on hahmottaa perheen sekä lapsen tilanne kokonaisvaltaisesti, jotta yhteistyö vastaa mahdollisimman yksilöllisesti lapsen ja perheen tarpeisiin. Toimivassa yhteistyössä ollaan yhteisellä asialla edistämässä lapsen ja perheen tavoitteiden saavuttamista, ja etsitään yhdessä tasaveroisina uusia toimintatapoja ja tuen muotoja helpottamaan perheen arkea. Varhaiskasvatuksen ei ole tarkoitus ratkoa huoltajien ongelmia, mutta hyvä ja toimiva yhteistyö vaatii toisen osapuolen tilanteen ymmärtämistä. Lapsi on aina osa perhettään ja näin perheen asiat vaikuttavat aina myös lapseen. On tärkeää muistaa, että vaikeuksista huolimatta perheessä on mahdollisesti myös lasta suojaavia tekijöitä, jotka tukevat hänen hyvinvointiaan. (Heinonen ym., 2016, ss. 184–185)

Varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien välinen vuorovaikutus yhdistää lapsen erilaiset kasvuympäristöt. Huoltajien jakama tieto lapsesta tarjoaa varhaiskasvatuksen henkilöstölle arvokasta tietoa lapsesta ja saattaa auttaa ymmärtämään lapsen käyttäytymistä varhaiskasvatuksessa. Samalla vanhemmat jakavat arvokasta tietoa siitä, mitkä ovat perheelle tärkeitä asioita ja miten he kokevat oman lapsensa, sillä lapsen elämä voi olla kotona hyvin erilaista kuin päiväkodissa. Tietoa tulisi jakaa molempiin suuntiin, jotta saadaan monipuolinen kuva lapsen toiminnasta eri ympäristöissä ja tilanteissa. Lapsen päivittäisten tapahtumien ja kokemusten jakaminen pedagogisen dokumentoinnin keinoin, harkiten ja tarkoituksenmukaisesti auttaa ymmärtämään lapsen kehitystä ja näin voidaan löytää parempia keinoja tukea lasta. Aikuisten välisen yhteistyön ohella tulee muistaa lapsen oman mielipiteen huomioiminen ja positiivinen lapsen näkyväksi tekeminen niin päiväkodin lapsiryhmässä kuin kotona. (Rantala & Uotinen, 2022, s. 151) Lapsen kuulumisia vaihdettaessa onkin hyvä tuoda esiin positiivisia asioita lapsesta, sillä niiden esille tuominen on yhteistyön

toimivuuden kannalta merkittävää. Haastavistakin asioista on keskusteltava, mutta on tärkeää pohtia, millä tavoin asian ilmaisee lapsen huoltajalle. (Ranta 2021, 43–44)

Yhteistyössä tulee huomioida sekä kielellinen ja kulttuurinen monimuotoisuus että perheiden moninaisuus. Varhaiskasvatuksen henkilöstön on kohdattava jokainen perhe niin, että lapsi saa tuntea oman perheensä arvokkaaksi. Henkilöstön on tuettava lapsen perheidentiteettiä. Perheiden arvostava ja kunnioittava kohtaaminen ja vuorovaikutus edellyttää avointa keskustelua ja uskallusta ottaa puheeksi tarvittaessa myös moninaisuuteen liittyviä asioita. Perheiden ja henkilöstön mielipiteet ja näkemykset lapsen kasvatuksesta saattavat olla eriäviä. Onkin tärkeää, että henkilöstö osoittaa arvostusta perheiden mielipiteitä kohtaan ja perheet kokevat tulevansa kuulluksi sekä kokevat, että tavoitteet ja päätökset tehdään yhteistyössä varhaiskasvatuksen kanssa. (Kangas ym., 2021, ss. 117, 133–134)

Varhaiskasvatus tekee monialaista yhteistyötä eri toimijoiden kuten esimerkiksi neuvolan ja lastensuojelun kanssa. Näiden kanssa toimiessa myös lapsen tuen asiat tulevat esille. Tuen eri muodot saattavat vaikuttaa perheen elämään merkittävästikin ja osa perheistä saattaa pelätä esimerkiksi leimaantumista tai tuen vaikutusta lapsen tulevaisuuteen. Henkilöstön ystävällinen, kannustava ja myönteinen suhtautuminen ovat ensiarvoisen tärkeää yhteistyössä, sillä välittämisen kulttuuri voimaannuttaa niin perheitä kuin henkilöstöäkin. (Kangas ym., 2021, ss. 134–135) Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeää myös henkilöstön oman hyvinvoinnin kannalta, sillä heidän omaa ammatillisuuttansa ja sitä kautta omaa jaksamista ja hyvinvointia vahvistaa vanhemmilta saatu palaute. Vaikeidenkin tilanteiden jälkeen saatu positiivinen palaute lapsestaan iloitsevalta vanhemmalta auttaa jaksamaan. Tällainen palaute lisää omassa työssä onnistumisen sekä oman työn arvostuksen tunnetta. (Rantala & Uotinen, 2022, s. 154)

3.3 Yhteistyön ja huoltajien osallisuuden toteutuminen varhaiskasvatuksessa

Huoltajien osallisuutta sekä yhteistyön toteutumista on tutkittu niin varhaiskasvatuksen henkilöstön kuin myös huoltajien näkökulmasta. Laajan Päiväkotibarometri 2019 – kyselyn mukaan varhaiskasvatuksessa olevien lasten vanhemmat olivat hyvin tyytyväisiä kodin ja päiväkodin väliseen yhteistyöhön ja viestintään. Vanhemmat kokivat tulevansa aidosti kohdatuiksi päiväkodin arjen kohtaamisissa henkilökunnan kanssa ja saivat useimmiten riittävästi tietoa lapsensa päiväkotipäivästä. Sen sijaan vanhemmat kokivat, että hakutilanteet olivat liian kiireisiä syvälliselle tiedon vaihtamiselle sekä haastavista tilanteista keskusteluille.

Vanhemmat kaipasivat varhaiskasvatuksen henkilöstöltä myös enemmän konkreettisia vinkkejä siitä, miten lapsen kanssa tulisi toimia hankalissa tilanteissa. Vanhempien toiveet osallisuudesta olivat erilaisia. Keskeisintä osallisuuden kokemukseen oli tunne siitä, että he tulivat nähdyksi ja kuulluksi lasta koskevissa asioissa. (Suomen vanhempainliitto, 2019, ss. 32–33) Samankaltaisia huomioita on tehty myös aiemmissa tutkimuksissa, joissa vanhemmat ovat pitäneet tiedonkulkua lapsen kehityksestä ja oppimisesta sekä henkilöstön helppoa tavoittamista tärkeänä (Heinonen ym., 2016, s. 215).

Kasvatusyhteistyössä korostetaan usein yhteistyön luottamuksellisuutta huoltajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä. Rutanen & Laaksonen (2020) ovat tutkineet kasvatusyhteistyötä ja luottamuksen rakentumista niiden äitien näkökulmasta, joiden lapset olivat hiljattain aloittaneet varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksessa havaittiin, että henkilöstön sensitiivisyys lapsen ja äidin tarpeille, positiivinen tapa kommunikoida sekä avoimuus ja rehellisyys vuorovaikutuksessa olivat sellaisia kasvattajien piirteitä, jotka herättävät luottamusta ja arvostusta äideissä. Rautamiehen ym. (2021) tutkimuksessa nousi esiin, että kasvattajan positiivinen suhtautuminen lapseen kuin myös huoltajien vanhemmuutta tukeva sekä avoin ja rehellinen kasvatuskumppanuutta kunnioittava yhteistyö, vaikuttivat vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välisen luottamuksellisen suhteen syntymiseen.

Rantalan ym. (2018) tutkimuksen mukaan varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien välinen yhteistyön merkitys ilmenee seuraavien ulottuvuuksien kautta: ”lapsen ja koko perheen hyvinvointi, tiedonkulku, yhteinen keskustelu ja suunnittelu, myönteinen ilmapiiri sekä työntekijän hyvinvointi”. Tutkimus osoitti, että varhaiskasvatuksen erityisopettajat toteuttivat työtään varsin perhelähtöisesti ja työntekijät kokivat, että heillä oli paljon mahdollisuuksia vaikuttaa yhteistyöhön vanhempien kanssa. Erityisopettajat suhtautuivat myönteisesti vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön ja sen todettiin lisäävän varhaiskasvatuksen ammattilaisten hyvinvointia. Tiedon jakaminen lapsen asioista oli yleisin yhteistyön muoto varhaiskasvatuksen erityisopettajilla. Lisäksi perhelähtöiseen toimintaan sisältyi usein yhteistä suunnittelua ja arviointia. Myös huoltajien rohkaisu lapsen tukemiseen kotona oli usein toteutettu toimintatapa. Sen sijaan tutkimus osoitti, että vähiten toteutettu yhteistyön muoto oli perheen hyvinvoinnin huomioiminen.

Hakyemez-Paulin ym. (2018) tutkimus vanhempien ja varhaiskasvatuksen yhteistyöstä varhaiskasvatuksen henkilöstön näkökulmasta osoittaa, että varhaiskasvatuksen henkilöstö suosii kasvokkain tai tekstiviestein tapahtuvaa yhteistyötä perheiden kanssa. Kasvokkain tapahtuva yhteistyö tarkoittaa useimmiten lasten tuonti- ja hakutilanteissa tapahtuvaa

kohtaamista. Samasta tutkimuksesta selviää, että suurin osa varhaiskasvatuksen henkilöstöstä uskoo, että vanhemmat eivät halua osallistua enempää lastensa varhaiskasvatukseen kuin he jo nyt osallistuvat. Lisäksi vanhempien ja varhaiskasvatuksen yhteistyötä haastaa vanhempien motivaation puute osallistumiseen ja ajan puute sekä kasvattajien että vanhempien osalta.

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) on toteuttanut useampana vuonna varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden käyttöönottoa ja toimeenpanoa koskevaa arviointia varhaiskasvatuksen henkilöstölle suunnatuilla kyselyillä. Vuoden 2019 arvioinnin tuloksissa todetaan, että huoltajien osallistuminen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin nähtiin toteutuneen erityisesti lapsen vasukeskustelun kautta. Lisäksi päivittäiset keskustelut huoltajien kanssa koettiin keinoiksi osallistaa heitä varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun. Arviossa nousi esiin, että henkilöstö kokee huoltajien mukaan ottamisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin hankalana. Keskeisenä syynä tälle koettiin huoltajien aktivoimisen haastavuus sekä heidän haluttomuutensa osallistua. Tämä saattaa johtua siitä, että ei ole yhtenäistä käsitystä osallistumisen merkityksellisyydestä tai tietoa siitä, millä keinoilla vanhemmat haluavat vaikuttaa varhaiskasvatukseen. (Repo ym., 2019, ss. 107, 129) Vuoden 2023 arvioinnissa selvitettiin henkilöstön mielipidettä huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä lapsen tuen asioissa. Yhteistyö toteutuu henkilöstön mukaan varsin hyvin ja lähes kaikki onnistuvat mielestään luomaan luottamuksellisen suhteen huoltajiin. Enemmistö kertoi ottavansa huomioon huoltajien moninaiset taustat sekä ottavansa puheeksi huolen lapsen oppimisesta heti sen huomattuaan. Huoltajien kanssa käydään läpi lapsen vasuun kirjatut asiat ja keskustellaan tuen toteuttamisen tavoista. Henkilöstön mukaan ajan riittävyys päivittäiselle kohtaamiselle toteutuu heikoimmin. (Kannel ym., 2023, s. 85)

Liikalan ja Vesikon pro gradu -tutkielman (2022) tulosten mukaan huoltajien osallisuus toteutuu parhaiten päivittäisten keskustelujen aikana vaihdettaessa tietoja lapsesta puolin ja toisin. Huoltajien kokemukseen osallisuudesta vaikutti heidän kokemuksensa yksilöllisestä kohtaamisesta, johon varhaiskasvatuksen henkilöstöllä ei kuitenkaan koettu olevan aikaa. Huoltajien oma-aloitteisuudella oli suuri vaikutus siihen, kuinka paljon he saivat tietoa lapsensa asioista. Myös varhaiskasvatuksen henkilöstöllä oli vaikutusta tiedonkulkuun, sillä toiset kasvattajat kertoivat lapsen asioista tarkemmin kuin toiset. Huoltajat toivoivat, että kasvattajilla olisi enemmän aikaa päivittäisten kuulumisten vaihtoon, koska päivän tapahtumat vaikuttavat oleellisesti lapsen arkeen kotona. Heidän toiveissaan oli myös saada enemmän tietoa lapsensa onnistumisista ja lapsen kehittymisestä. Lisäksi huoltajat toivoivat avointa vuorovaikutusta ja tiedottamista oman lapsen asioiden lisäksi työntekijöistä ja muista

varhaiskasvatuksen muutoksista. Lapsensa tukitoimista huoltajat kokivat saaneensa konkreettista tietoa, mutta saatu tieto oli vähäistä. Ulkopuolisten lapsen tukeen osallistuvien toimijoiden kanssa tiedonkulku koettiin toimivan hyvin. Huoltajat olivat tyytyväisiä heidän osallisuutensa toteutumiseen lapsen tuen prosessiin liittyvissä asioissa. Huoltajat toivoivat kuitenkin useammin käytäviä keskusteluja, joissa lapsen tuen toteuttamista käsiteltäisiin heidän kanssaan, näin he osaisivat paremmin toteuttaa tukea myös kotona. (Liikala & Vesikko, 2022, ss. 30–41)

3.4 Kokemuksia lapsen tuen toteutumisesta osana varhaiskasvatusta

Eskelinen ja Hjelt tekivät valtakunnallisen selvityksen varhaiskasvatuksen henkilöstölle aikana, jolloin varhaiskasvatuslakiin ei vielä ollut päivitetty kolmitasoisien tuen mallia. Osa kunnista oli kuitenkin jo ottanut kolmitasoisien tuen mallin käyttöönsä. Suurimpia syitä tähän olivat se, että mallin koettiin selkeyttävän tuen antamista varhaiskasvatuksessa sekä parempi jatkumo varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välillä. Selvityksestä ilmenee, että malliin siirtymisen on koettu tehostavan lapsen saamaa tukea, tuen jatkumo on vahvistunut ja tuen prosessi on tullut joustavammaksi. Lisäksi huoltajien näkökulmasta kolmitasoisien tuen arvioitiin yhdenmukaistaneen keskustelua tuesta ja tukeen liittyvistä asioista. Kolmitasoinen tuki on myös tuonut selkeyttä tuen asioihin ja samalla huoltajien ja henkilöstön välisen yhteistyön ja tiedon kulun koetaan parantuneen. (Eskelinen & Hjelt, 2017, ss. 68, 70)

Opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2020 teettämän valtakunnallisen selvityksen mukaan lapsesta tehdyt havainnot olivat yleisin syy kehityksen ja oppimisen tuen aloittamiselle. Tuen tarpeen havaitsivat yleensä varhaiskasvatuksen ammattilaiset, jotka konsultoivat varhaiskasvatuksen erityisopettajaa sekä olivat yhteydessä lapsen huoltajiin. Yleisin varhaiskasvatuksessa käytettävä lapsen kehityksen ja oppimisen tukitoimi on ollut erityisopettajan konsultaatio. Seuraavaksi tulevat lapsiryhmässä toimiva avustaja tai lapsikohtainen avustaja. Muita keinoja ovat olleet kasvatushenkilöstön määrän lisääminen ja erityisryhmät, jotka eivät kuitenkaan ole juurikaan käytössä. Selvityksen mukaan vastaajat kuvaavat kaikkien lasten saavan tukea sitä tarvitessaan. Tuen toteutumista edistävästä tekijöistä mainittiin enimmäkseen positiivinen suhtautuminen tukea saavaan lapseen, hyvä ammatillinen osaaminen sekä toimiva moniammatillinen yhteistyö. Merkittävimmiksi lapsen tuen toteutumista estäviksi tekijöiksi sen sijaan mainittiin etenkin kelpoisen henkilökunnan saatavuusongelmat, tuen heikko resursointi ja puutteet erityis- tai pienryhmistä. (Neitola ym., 2021, ss. 42, 46, 79–81)

Neitolan mukaan erityisopettajien kokemukset kolmitasoisesta tuesta ovat olleet valtaosin myönteisiä. Erityisopettaja mainitsivat hyvinä puolina tuen prosessin selkiytymisen, ja tuen kohdentumisen paremmin juuri lapseen. Lisäksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat yleisen tuen toimenpiteet kehittivät varhaiskasvatuksen laatua. Uudistettu kolmitasoinen tuen malli on erityisopettajien mukaan muuttanut vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön avoimemmaksi ja luottamuksellisemmaksi. Kielteisenä näkökulmana tuen toteutumiseen erityisopettajat ovat kokeneet tuen toteuttamisen työlääksi sekä resurssit riittämättömäksi lapsen tuen tarpeisiin vastaamisessa osana varhaiskasvatusta. (Neitola, 2019)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskuksen, Karvin, varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toimeenpanon arvioinnin kohteista yksi liittyi lapsen yksilöllisen tuen tarpeen tunnistamiseen ja tarkoituksenmukaisen tuen järjestämiseen. Arvioinnin tuloksista ilmenee, että lapsen kehityksen ja oppimisen tuen järjestämisessä oli puutteita. Yli puolet henkilöstöstä arvioi, että lapselle annettava tuki ei järjesty nopeasti tuen tarpeen ilmettyä, eivätkä käytössä olevat tukimuodot vastaa hyvin lapsen tarpeisiin. Henkilöstö antoi kritiikkiä lähinnä rakenteellisten tukitoimien olemattomuuteen, tuen saannin hitauteen sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajien puutteeseen. Varsinkin erityisopettajien konsultoivaa tukea henkilöstölle kaivattiin lisää. Lisäksi erityis- tai pienryhmät voisivat olla ratkaisu tuen saatavuuteen. (Repo ym., 2019, ss. 111–112)

Karvin vuonna 2023 tehdyssä arvioinnista ilmenee saman suuntaisia haasteita liittyen tuen aloittamiseen sekä rakenteellisiin tukitoimiin. Arvioinnin mukaan heikosti toteutui mahdollisuus tuen tarpeen huomiointiin lapsiryhmän koossa tai henkilöstörakenteessa sekä varhaiskasvatuksen järjestäminen erityisryhmässä tai sellaisessa ryhmässä, jossa olisi saatavilla kokoaikaisesti varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluita. Lasten tuen järjestämisen haastavimmaksi osa-alueeksi koettiin tuen vaikuttavuuden sekä tuen tarpeen arviointi. Sen sijaan hyvin toteutuivat lasten vahvuuksien huomiointi tuen järjestämisessä kuin myös lasten vasuihin tehty tarkka kuvailu lapsen tukitoimien käytännön toteutuksesta. Lisäksi henkilöstön mielestä hyvin toteutuivat pedagogisten tukitoimien aloittaminen heti lapsen tuen tarpeen ilmettyä, oppimisympäristöjen muokkaaminen joustavasti lasten tarpeiden mukaan, lasten tukitoimien vaikuttavuuden arviointi jatkuvasti osana lapsiryhmän toimintaa sekä jokaisen lapsiryhmän työntekijän osallistuminen lapsen tuen toteuttamiseen. Suurin osa henkilöstöstä koki omaavansa riittävästi tietoa ja osaamista lasten tuen toteuttamiseksi oman työtehtävän edellyttämällä tavalla. (Kannel ym., 2023, ss. 81, 93)

Pennanen selvitti pro gradussaan varhaiskasvatuksessa olevien lasten tuen tarpeen taustalla olevan syyn yhteyttä tuen toteutumiseen. Tutkimuksen tulosten mukaan tuen tarpeen taustasta (esim. haasteet, sairaus tai vamma) riippumatta, tukea tarvitsevat lapset saavat riittävän tuen käytettäessä kolmitasoisien tuen mallia. Tuki toteutuu lapsen oman yksilöllisen kehityksen ja oppimisen tuen tarpeen mukaan. Lisäksi lasten saama tuki on yhdenvertaista sekä tasa-arvoista ja tuki järjestetään inklusion mukaisesti varhaiskasvatuksen ryhmässä. (Pennanen, 2021)

Syksyllä 2023 opettajien ammattijärjestön OAJ:n varhaiskasvatuksen opettajille, erityisopettajille ja päiväkodin johtajille teettämän kyselyn tulosten mukaan lapsen oikeus tarvitsemaansa tukeen varhaiskasvatuksessa ei toteudu lain edellyttämällä tavalla. Selvityksestä ilmenee, että tällä hetkellä on puutteita ryhmäkokoon, lisähenkilöstöön ja erityisopettajien työnkuvaan liittyen. Pääsääntöiseksi tueksi saatetaan tarjota avustajaa tai varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatiota, mutta selvityksen mukaan tukea tarjotaan usein sen perusteella mitä sattuu olemaan tarjolla, eikä se perustu lapsen tarpeeseen. Kyselyyn vastanneet esittivät huolensa myös varhaiskasvatuksessa toteutettavan tehostetun ja erityisen tuen vaatimasta byrokratiasta. Opetusalan ammattilaisten työaikaa vaativa kirjaaminen tuen hallinnollista päätöstä varten koetaan kuormittavaksi. Kyselyn tulosten mukaan lapsen saama tuki vaihtelee edelleen paikkakunnittain ja osassa kuntia rajoitetaan rakenteellisen tuen määrää. (OAJ, 2024)

Vanhemmat, joilla oli oman lapsensa kautta kokemusta tuen järjestelyistä osana lapsen varhaiskasvatusta, kokivat tärkeimmiksi asioiksi vanhempien mukaan ottamisen tuen suunnitteluun, arviointiin ja toteutukseen. Lisäksi nousi esiin varhaiskasvatuksen ryhmä ja sen koko sekä erityisen painavasti henkilökunnan erityisasiantuntemus sekä ammattitaito ja osaaminen lapsen tukeen liittyen. Vanhemmat myös peräänkuuluttivat tietoa ja avoimuutta tuen saamiseen liittyvistä prosesseista. (Viljamaa ym., 2021, ss. 118–119) Korhosen pro gradussa nousi esiin vastaavia kokemuksia hänen tutkiessaan autismikirjon lasten huoltajien kokemuksia lasten tuen toteutumisesta varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa. Huoltajat kokivat etenkin henkilöstön riittämättömät resurssit, vähäisen lapsituntemuksen sekä tiedon puutteet kuormittavina ja negatiivisina asioina. Positiivisina nostettiin esiin tiettyjen työntekijöiden henkilökohtainen panostus lapsen tukeen, läheinen yhteistyö päiväkodin kasvattajien ja perheen välillä sekä lapsen yksilöllisten piirteiden ja tuen tarpeiden huomioiminen. (Korhonen, 2021)

3.5 Lapselle annetun tuen vaikutukset perheen arkeen

Varhaiskasvatus on osa lapselle ja perheelle tarjottavia palveluja. Tavoitteena on palvelujen muodostama palvelukokonaisuus. Käytännössä kuitenkin palvelujen saatavuus vaihtelee sekä kunnittain että lapsen saaman tuen tarpeen mukaan. Valitettavan usein vanhempien tehtäväksi jää itse etsiä ja hakea erilaisia palveluja helpottaakseen perheen arkea ja saadaksesen tukea tarvitsevalle lapselleen hänen kehitystään ja oppimistaan tukevia palveluja. Varhaiskasvatuksen henkilökunnalla on suuri merkitys, sillä heillä on mahdollisuus auttaa perheitä. Jokaisen työntekijän olisi tiedettävä ja tunnettava oman kunnan palvelut ja kyettävä kertomaan näistä perheelle. (Pihlaja & Viitala, 2022, s. 43) Huoltajille tulisi myös tarjota enemmän mahdollisuuksia osallistua yhteisiin tilannekatsauksiin, joissa seurataan lapsen edistymistä hyvin konkreettisesti. Näin huoltajat pystyisivät mahdollisesti paremmin tukemaan lasta myös kotona kohti yhteisiä tavoitteita. (Karhu ym., 2022, s. 100)

Lapsen ja koko perheen hyvinvoinnin tukeminen edistää ja turvaa parhaiten lapsen hyvinvointia. Yhteistyön kannalta on tärkeää luoda uskoa tulevaan ja tuoda esiin lapsen kyvykkyydet ja taidot, sillä jokainen lapsi on taitava jossakin asiassa ja jokainen lapsi on arvokas. Myös vanhempien keskinäinen ilmapiiri on tärkeää, eikä sen merkitystä pidä aliarvioida. Ammatillaisen tehtävänä on kuunnella, tukea ja keventää vanhempien huolta ja näin lisätä heidän voimavarojaan. Ongelmalähtöisen toiminnan sijaan perheelle tulee tarjota tukea arkea kuormittavissa tilanteissa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lisäksi on olennaista tukea vanhempia osoittamalla, että he ovat asiantuntijoita lapsensa asioissa ja korostaa heidän rooliaan lapsensa kehityksen tukijoina sekä mahdollisten tukitoimien toteuttajina kotona. Vanhempien aktiivisuus ja osallisuus lapsen tukitoimiin lisää niiden vaikuttavuutta ja tehokkuutta. Vanhempien osallisuudella on vaikutusta myös koko perheen hyvinvointiin. Tavoitteena tulee olla arjen sujuminen niin, että perhe saa iloa lapsestaan ja luottamuksen siihen, että elämä kantaa. (Rantala & Uotinen, 2022, ss. 148–149)

Suorituspaineeet ja riittämättömyyden tunne ovat nykyään hyvin yleisiä. Usealla elämän alueella koetaan suorituspaineeita, näin myös vanhemmuudessa ja vanhempana olemisessa. Tämä on kuitenkin normaalia ja oman riittämättömyyden tunteen esiin tuominen ja siitä avoimesti puhuminen auttaa. Keskustelut helpottavat oman vanhemmuusidentiteetin löytymisessä ja näin voidaan ehkäistä uupumusta, jota riittämättömyyden tunteet aiheuttavat. (Pulkkinen, 2022, s. 156)

Huoltajien rohkaiseminen lapsen tukemiseen kotona on yksi varhaiskasvatuksen perhelähtöisen työn keskeisistä sekä usein toteutetuista toimintatavoista. Perheen arjessa toistuvat rutiinit ovat ensisijaisia lapsen kehityksen paikkoja ja näin ollen vanhempien

toiminnan ohjaaminen lapsen kehitystä tukevasti kotona on tärkeää. Varhaiskasvatuksella onkin mahdollisuus perheen arkeen tutustumalla ja vanhempien kanssa yhdessä miettimällä rakentaa toimivia interventioita lapsen arkeen kotona. (Rantala ym., 2018) Erityisesti tukea tarvitsevien tai haastavasti käyttäytyvän lapsen kohdalla on oleellista, että samoja toimintatapoja käyttävät johdonmukaisesti kaikki lapsen kanssa työskentelevät aikuiset. Myös tiivis yhteistyö kodin ja varhaiskasvatuksen välillä on tärkeää, jotta voidaan puolin ja toisin viestittää kaikki lapsen tukemisessa toimiviksi havaitut menetelmät ja soveltaa niitä mahdollisuuksien mukaan sekä kotona että varhaiskasvatuksessa. (ADHD-liitto, 2021, s. 35)

Riehungangas on tutkinut tukea saavien lasten vanhempien kokemuksia lapsen tukemisesta kotona sekä millaista tukea vanhemmat olivat saaneet lapsen kanssa toimivilta ammattilaisilta lapsen tukemiseen ja perheen arkeen. Tulosten mukaan ammattilaisilta saatu tuki voitiin jakaa konkreettiseen, emotionaaliseen sekä tietoa välittävään tukeen. Konkreettinen tuki oli lapsen tuen tarpeisiin vastaamista koskevat neuvot sekä lapsen ja perheen tilanteen selvittäminen ammattilaisten toimesta. Emotionaalinen tuki ilmeni vanhemman kuulemisena sekä palautteen antamisena. Tietoa välittävä tuki oli lapsen tuen tarvetta tai perheen tilannetta koskevien esitteiden tarjoaminen vanhemmille. Tutkimuksessa vanhemmat kertoivat emotionaalisen tuen tärkeydestä ja tarpeestaan tulla kuulluksi ja ymmärretyksi lapsen ja perheen kanssa toimivien ammattilaisten toimesta. Tietoa välittävä tuki koettiin usein riittämättömäksi ja lapsen vanhemmat kaipasivatkin esitteiden lisäksi heidät aidosti kohtaavan ammattilaisen konkreettisia vinkkejä, jotta lapselle ja perheelle kohdistettu tuki koettaisiin toimivaksi. (Riehungangas, 2022, ss. 51–53) Myös Liikalan ja Vesikon pro gradu -tutkimuksesta selviää, että huoltajat ovat saaneet lapsen tukeen osallistuvilta ammattilaisilta konkreettisia keinoja tuen toteuttamiseksi kotona. Huoltajat toivoivat lisää keskustelua ja osallisuutta liittyen lapsen tuen prosessiin, jolloin koko prosessi avautuisi heille kokonaisvaltaisemmin, ja he voisivat itse tukea lasta kotona paremmin. Osa huoltajista sen sijaan koki, että varhaiskasvatuksessa käytettävät tukikeinot eivät kuulu kotiympäristöön. (Liikala & Vesikko, 2022, ss. 39, 41)

4 Opinnäytetyön toteutus

Tässä luvussa kuvataan ja perustellaan opinnäytetyön menetelmälliset lähtökohdat sekä tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset. Lisäksi kuvataan menetelmät tutkimuksen aineiston hankintaan sekä aineiston analyysiin. Luvun lopussa pohditaan vielä tämän tutkimuksen eettisyyttä ja kestävyyttä.

4.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on selvittää huoltajien kokemuksia lapsen tuen toteutumisesta ja kasvatusyhteistyöstä varhaiskasvatuksessa. Työssä tuodaan esille huoltajien kokemuksia yhteistyöstä varhaiskasvatuksen kanssa kuin myös heidän kokemuksensa osallisuuden toteutumisesta lapsen varhaiskasvatukseen sekä lapsen tukeen liittyviin asioihin. Lisäksi selvitetään miten huoltajien kokemukset ovat linjassa sen kanssa, mitä varhaiskasvatuslaissa sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Vasu) mainitaan huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

- Mitä tukea tarvitsevien lapsien huoltajat kertovat tuen toteutumisesta, vaikuttamismahdollisuuksistaan ja kasvatusyhteistyöstä varhaiskasvatuksen kanssa?
- Miten huoltajat kokevat lapsen saaman tuen vaikuttavan perheen arjen sujumiseen?
- Miten perheet kehittäisivät yhteistyötä lapsen tuen asioissa varhaiskasvatuksen kanssa?

Opinnäytetyö antaa varhaiskasvatuksen toimijoille konkreettista tietoa huoltajien kokemuksista lapsen tuen toteutumisesta sekä kasvatusyhteistyöstä osana lapsen varhaiskasvatusta. Lisäksi opinnäytetyössä tuodaan esiin tukea tarvitsevien lasten huoltajien näkemyksiä siitä, millä tavoin yhteistyötä tulisi kehittää. Nämä huoltajien näkemykset ja kokemukset antavat varhaiskasvatukselle keinoja kehittää omaa toimintaansa huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä.

4.2 Aineiston hankinta huoltajien haastatteluilla

Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä kantahämäläisen kunnan varhaiskasvatuksen ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien kanssa, koska he tuntevat oman alueensa tukea saavat lapset ja heidän huoltajansa. Tutkimuksen kohderyhmäksi valikoitu ne tutkimukseen valitun kunnan huoltajat, joiden lapsi saa joko tehostettua tai erityistä tukea osana varhaiskasvatusta. Huoltajien mielipiteitä on kerätty aiemmin varhaiskasvatuksen teettämällä kyselyillä, mutta näissä tutkimuksissa huoltajien kokemukset varhaiskasvatuksesta, lapsen saamasta tuesta sekä yhteistyöstä ovat jääneet melko pinnallisiksi. Tämän vuoksi opinnäytetyön tutkimusmenetelmäksi valittiin haastattelututkimus, jolla pyritään saamaan syvällisempää tietoa huoltajien kokemuksista ja näkemyksistä. Huoltajien kertomukset kokemuksistaan ja heidän omista vaikutusmahdollisuuksistaan luovat perustan tutkimuksessa kerättävälle aineistolle. Lisäksi huoltajien näkemykset yhteistyöstä varhaiskasvatuksen toimijoiden kanssa ja siihen liittyvistä kehittämistarpeista ovat oleellisia tutkimuksen tavoitteiden toteutumiseksi.

Koska aineiston keruu perustuu huoltajien kokemuksille ja näkemyksille, on opinnäytetyön tutkimus luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus perustuu tutkimukseen osallistuvien ihmisten subjektiivisten kokemusten ja näkemysten tarkasteluun. Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään tutkimaan muun muassa ihmisten ajatuksia, käsityksiä ja tulkintoja eri asioista. Lisäksi laadullisen tutkimuksen tavoitteena voi olla uuden tiedon hankinta ja ymmärryksen syventäminen. Laadullisessa tutkimuksessa on olennaista tavoittaa tutkimukseen osallistuvien ihmisten näkökulma ja näin ollen on tarkoituksenmukaista käyttää sellaisia aineiston keruumenetelmiä, joissa tutkittavan ääni pääsee mahdollisimman hyvin esille. (Puusa & Juuti, 2020, s. 74) Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tekemään tilastollisia yleistyksiä, kuten määrällisessä tutkimuksessa, vaan ymmärtää jotakin toimintaa, ilmiötä tai tapahtumaa (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 98).

Opinnäytetyön aineiston keruumenetelmäksi valittiin puolistrukturoitu haastattelu, jossa haastattelu koostuu eri teemoihin liittyvistä kysymyksistä (liite 3). Haastattelun teemoiksi valikoitui: lapsen saama tuki osana varhaiskasvatusta, yhteistyö varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa, lapsen saaman tuen vaikutus perheen arkeen sekä huoltajien kehittämis ehdotukset yhteistyölle. Menetelmänä haastattelun etuna on se, että tutkimukseen voidaan valita mukaan sellaisia henkilöitä, jotka tietävät ja joilla on kokemusta tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon. Lisäksi haastattelu mahdollistaa joustavamman tiedon keruun kuin kyselytutkimus, sillä se antaa mahdollisuuden pyytää haastateltavaa syventämään ja tarkentamaan sanomaansa (Puusa, 2020). Teemahaastattelu sopii monien

ilmiöiden tutkimiseen etenkin silloin, kun halutaan tietoa vähemmän tunnetuista ilmiöistä ja asioista. Se on keskustelunomainen haastattelumenetelmä, jossa haastattelu etenee tiettyjen ennalta valittujen keskeisten teemojen mukaisesti. Haastatteluun valitut teemat perustuvat tutkimuksen viitekehukseen eli siihen mitä aiheesta tiedetään aiempien tutkimusten kautta. Haastattelussa käytetyt kysymykset ovat puoliavoimia ja niiden tulee tukea merkityksellisten vastausten löytämistä tutkimuskysymyksiin. Haastattelu etenee etukäteen valittujen teemojen mukaisesti ja haastateltavalle annetaan vapaus kertoa aiheesta omin sanoin.

Teemahaastattelun etuna on, että tarvittaessa haastateltavan vastauksien perusteella kysymyksiä voidaan syventää ja tarkentaa, jotta aiheesta saataisiin mahdollisimman paljon tietoa. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 65) Teemahaastattelussa haastattelijalla tulee olla vahva ymmärrys tutkittavan ilmiön osatekijöistä sekä kokonaisuudesta (Puusa, 2020, s. 106). Aineiston keräämiseen sisällytetään niin monta tutkittavaa ja haastattelua, kuin on tarpeen tarvittavan tiedon saamiseksi. Tieteellisyyden kriteerinä ei ole määrä vaan laatu. (Puusa & Juuti, 2020, s. 82)

Koska lapsen tuen tarpeesta ja siihen liittyvistä kokemuksista keskusteltaessa saattaa esiin nousta lasta koskevia sensitiivisiä tietoja, haastattelut päätettiin toteuttaa yksilöhaastatteluna yhden lapsen huoltajille kerrallaan. Haastateltavat hankittiin yhteistyössä kunnan varhaiserityisopettajien kanssa. He kysyivät haastateltavaksi huoltajia, jotka sopisivat opinnäytetyöhön haastateltavaksi, ja tiedottivat heitä tutkimuksesta saatekirjeen (Liite 1.) avulla. Opinnäytetyön tutkimusta varten haastateltiin neljää huoltajaa, joiden lapsilla oli tehostetun tai erityisen tuen tukitoimia osana varhaiskasvatusta. Kaikki huoltajat suostuivat siihen, että haastattelut toteutettiin varhaiskasvatuksen tiloissa. Yhteen haastatteluun varattiin aikaa tunti ja ne kestivät 30–60 minuuttia. Haastattelun aluksi haastateltavalle kerrottiin opinnäytetyön ja haastatteluiden tarkoitus sekä kerrottiin haastattelun nauhoituksesta sekä aineiston käsittelystä ja säilyttämisestä. Haastateltavia pyydettiin allekirjoittamaan suostumuslomake (Liite 2.) ja heille annettiin mukaan tietosuojailmoitus (Liite 3.) Haastattelut toteutettiin haastattelurungon (Liite 4.) mukaisesti, mutta joutaen siten, että kysymyksiä ei esitetty tarkassa järjestyksessä, vaan huoltajan kertomusta mukailtiin, jotta haastattelusta tuli sujuva keskustelu huoltajan kanssa. Haastattelut toteutettiin pääosin tammikuun 2024 aikana.

4.3 Haastattelujen analyysi

Haastatteluaineistosta tehtiin aineistolähtöinen sisällönanalyysi, jossa kerätty aineisto ohjaa analyysin tekoa ja aineistosta nostetaan esiin keskeisimmät asiat. Sisällönanalyysi soveltuu käytettäväksi laadulliseen tutkimukseen ja se onkin yleisimmin käytetty menetelmä laadullisen aineiston tarkastelussa. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi perustuu aineiston systemaattiseen tarkasteluun, jossa tunnistetaan ja nimetään aineistosta löytyviä sisällöllisiä elementtejä, kuten aiheita, teemoja, käsitteitä tai ilmiöitä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, ss. 78–79)

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi etenee usean eri vaiheen kautta. Ensimmäinen vaihe on aineiston pelkistäminen eli redusointi, jossa auki kirjoitetusta eli litteroidusta aineistosta karsitaan tutkimuksen kannalta epäoleellinen pois. Pelkistämävaiheeseen kuuluu aineiston tiivistäminen tai pilkkominen osiin. Seuraavana vaiheena on aineiston ryhmittely eli klusterointi, jossa aineistosta etsitään samankaltaisuuksia tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä. Ryhmittely perustana voi olla esimerkiksi tutkittavan ilmiön ominaisuus, piirre tai käsitys ja niistä voidaan muodostaa alaluokkia. Ryhmittelyssä luodaan alustavia kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä. Ryhmittelyvaiheen jälkeen on aineiston erottelu tutkimuksen kannalta oleelliseksi tiedoksi. Saadun tiedon pohjalta voidaan luoda teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, ss. 92–93)

Huoltajien kanssa toteutetut haastattelut nauhoitettiin digitaaliseen sanelimeen, josta ne siirrettiin tietokoneelle. Tämän jälkeen haastattelut litteroitiin eli haastateltavien puhe purettiin kirjoitettuun muotoon. Näin saatua tekstimuotoista aineistoa oli mahdollista analysoida tarkemmin. Kaikkien haastattelujen litteroitu aineisto luettiin läpi. Tämän jälkeen aineisto koottiin samaan tiedostoon jakamalla aineisto haastattelurungon mukaisten pääteemojen alle. Pääteemoja olivat lapsen saama tuki osana varhaiskasvatusta, yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa, tuen vaikutus perheen arkeen ja yhteistyön kehittäminen. Teemoitetusta aineistoista korostettiin kuhunkin teemaan liittyviä avainsanoja sekä lauseita. Tämän jälkeen aineistoa käytiin useaan otteeseen läpi ja aineistosta etsittiin pääteemoja tarkentavia alateemoja, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiin (Taulukko 1. ja Liite 5.). Kun pääteemoja tukevat alateemat oli löydetty, lähdettiin niihin liittyviä aineistosta nousevia tuloksia kirjoittamaan auki. Aineiston analyysin tavoitteena oli tuottaa aineistosta sellainen kokonaisuus, josta oli mahdollista tehdä johtopäätöksiä tutkittavasta aiheesta eri teemoihin liittyen.

Taulukko 1. Pääteemat ja alateemat aineiston analyysissä.

Pääteema	Aineistosta esiin nousseet pääteemaa tukevat alateemat
Lapsen saama tuki	Tuen eri muodot Tuen riittävyys ja oikeanlaisuus Tuen muuttuminen ajan kuluessa Huoltajien osallisuus tuen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin Lapsen vahvuuksien huomioiminen ja osallisuus
Yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa	Yhteistyön toteutuminen Haasteet yhteistyölle Yhteistyön eri muodot Lapsesta saatu palaute Osallistuminen lapsen vasuprosessiin Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa
Tuen vaikutus perheen arkeen	Lapsen pärjääminen varhaiskasvatuksessa Lapsen erilainen käyttäytyminen varhaiskasvatuksessa vs. kotona Varhaiskasvatuksen ulkopuolisilta toimijoilta saatu apu
Kehittämisehdotukset yhteistyölle	Uudet tavat lapsen asioista kommunikoinnille Tiedon kulku lapsesta sijaisille ja henkilöstön vaihtuessa Varhaiskasvatuksen ja muiden toimijoiden yhteistyön kehittäminen Palveluohjaus huoltajille

Aineiston käsittelyssä sekä analysoinnissa kiinnitettiin erityistä huomiota haastateltavien tunnistettavuuteen. Tarkemmin sanottuna siihen, että haastateltavat pysyvät anonyymeinä, eikä tulosten raportoinnissa paljasteta sellaisia tietoja, joiden perusteella vastaukset olisivat yhdistettävissä tiettyyn lapseen tai huoltajaan. Tästä syystä tulokappaleessa esiintyvissä haastattelujen litteroinneista otetuissa suorissa lainauksissa eli sitaateissa ei ole tarkemmin tuotu esiin, mistä haastattelusta sitaatti on poimittu. Lisäksi sitaateista on poistettu kaikki sellaiset tiedot, jotka voisi johtaa haastateltavan, lapsen tai varhaiskasvatusyksikön tunnistamiseen.

4.4 Tutkimuksen eettisyys ja kestävyys

Tutkimuksessa noudatetaan Tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittämiä hyvän tieteellisen käytännön periaatteita (TENK, 2023). Opinnäytetyön tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa sekä tulosten esittämisessä noudatetaan rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta. Tutkimuksessa sovelletaan tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Ennen tutkimuksen aloitusta sen tekemiselle hankittiin asianmukaiset tutkimusluvut. Lisäksi ennen tutkimuksen

aloittamista sovittiin vastuut ja velvollisuudet sekä aineistojen säilyttämistä ja käyttöoikeuksia koskevat kysymykset kaikkien osapuolten hyväksymällä tavalla. Tutkimuksen aiheen ja kohderyhmän valinnasta lähtien arvioitiin omaa valmiutta ja osaamista kyseisestä aiheesta. Opinnäytetyö ajoittui opintojen loppuvaiheeseen sekä ”lapsen ja perheen osallisuus ja tuki varhaiskasvatuksessa” opintokokonaisuuden jälkeen. Näin pystyttiin hyödyntämään, käsittelemään ja ymmärtämään opittua teoriaa lapsen kasvun ja kehityksen tukemisesta varhaiskasvatuksessa yhteistyössä perheen kanssa.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK toteaa ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisissä periaatteissa, että perustuslain mukaiset oikeudet kuuluvat kaikille. Oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen sekä sananvapaus ja oikeus yksityisyyteen ohjaavat tutkijoita kunnioittamaan tutkittavien ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta. Tutkimus on toteutettava niin, että siitä ei aiheudu tutkittaville ihmisille, yhteisöille tai muille tutkimuksen kohteille vahinkoja, haittoja eikä erityistä riskiä. Suomen perustuslaki turvaa myös tieteen vapauden, jota näin ollen tulee aina ja kaikessa tutkimuksessa käyttää vastuullisesti. (Kohonen ym., 2019, s. 7) Tutkimuksessa huomioidaan EU:n tietosuoja-asetus (GDPR) henkilötietojen keräyksessä ja käsittelyssä. Ennen tutkimukseen osallistumista huoltajat saivat saatekirjeen, jossa kerrottiin opinnäytetyön tavoite, tarkoitus ja sisältö. Saatekirjeen liitteenä oli myös suostumuslomake, jolla saatiin huoltajilta kirjallinen lupa haastatteluun ja sen käyttämiseksi osana tutkimusta. Osallistuminen tutkimukseen oli vapaaehtoista ja haastattelun saattoi keskeyttää halutessaan missä vaiheessa tahansa.

Eettisyyden tarkastelu on tärkeää koko tutkimusprosessin ajan alkaen aiheen valinnasta ja rajauksesta, jatkuen aineiston keräämisen, hallinnan, analysoinnin ja tulosten julkaisun kautta aineiston tuhoamiseen ja valmiin työn arkistointiin asti. Tutkimuksen eettisyyttä pohdittaessa on huomioitava aiheen valinta ja rajaus sekä perusteltava miksi aihetta tutkitaan. Tutkimuksen eettisyyden pohdintaan liittyy vahvasti myös tutkimuksen luotettavuuden arviointi. Haastattelukysymyksissä, aineiston analysoinnissa sekä tuloksien tarkastelussa tutkijan on suhtauduttava aineistoon puolueettomasti, eivätkä omat oletukset ja tulkinnat saa vaikuttaa valintoihin eikä tulkintoihin. (Tuomi & Sarajarvi, 2018, s. 150, 153–154, 160)

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa pohdittiin aiheen ajankohtaisuutta ja merkitystä sekä tutkimukseen osallistuvien että varhaiskasvatuksen järjestäjän kannalta. Näin pystyttiin perustelemaan kenen ehdoilla ja miksi opinnäytetyön aihevalintaan on päädytty, kuin myös tutkimuksesta saadut hyödyt siihen osallistuville osapuolille. Lähteiden valinnassa huomioitiin lähteiden luotettavuus, monipuolisuus sekä ajankohtaisuus. Ohjeita lähteisiin viittauksesta

noudatetaan tarkasti, jotta tutkimusprosessi on läpinäkyvää ja opinnäytetyön tekijöiden oma osuus työstä on erotettavissa.

Sosiaalialalla kestävän kehityksen vaikutukset painottuvat ensisijaisesti sosiaalisen ulottuvuuden näkökulmaan, sosiaaliseen kestävyYTEEN, jolla on yhteys kestävyYDEN muihin osatekijöihin. Sosiaalinen kestävyys lähtee ihmisarvosta ja sen toteutuminen edellyttää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa yhteiskunnan jäsenten välillä. Näiden lisäksi se tarkoittaa oikeudenmukaisuutta. (Aaltonen, 2022) Varhaiskasvatuksen toiminnassa huomioidaan sosiaalisesti kestävän elämäntavan välttämättömyys. Sosiaalista kestävyYttä varhaiskasvatuksen näkökulmasta ovat mm. ystävällinen vuorovaikutus, lasten vahvuuksien ja tunteiden huomioiminen sekä lasten osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen. (OPH, n.d.). Tämän opinnäytetyön perusta on vahvasti näissä sosiaalisen kestävyYDEN ulottuvuuksissa, sillä sen tavoitteena on vahvistaa sekä lasten tuen toteutumista varhaiskasvatuksessa kuin myös huoltajien osallisuutta sekä toimivaa kasvatusyhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa.

5 Tulokset haastatteluista

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää lapsen tuen toteutumista osana varhaiskasvatusta sekä varhaiskasvatuksessa tapahtuvaa huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välistä kasvatusyhteistyötä. Alla on kuvattu huoltajien kertomuksia ja näkemyksiä lapsen varhaiskasvatuksesta liittyen lapsen saamaan tukeen, lapsen vahvuuksien tunnistamiseen ja osallisuuteen, yhteistyöhön sekä lapsen saaman tuen vaikutuksista perheen arkeen. Lisäksi on koottu huoltajien näkemyksiä siitä, miten he kehittäisivät yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja muiden lapsen tukitoimiin osallistuvien tahojen kanssa.

5.1 Haastateltavien taustatiedot

Haastatteluihin osallistui neljä huoltajaa, joiden lapsi saa joko tehostettua tai erityistä tukea osana varhaiskasvatusta. Haastateltavien lapset ovat iältään 4 ja 5-vuotiaita. Lapset ovat olleet varhaiskasvatuksessa eri pituisia aikoja, joista lyhin aika on noin vuoden verran ja pisin aika neljä vuotta.

Huoltajien vastausten perusteella lapset viihtyvät varhaiskasvatuksessa pääosin hyvin ja he menevät sinne mielellään. Lapset ovat sosiaalisia ja tulevat useimmiten toimeen muiden lasten kanssa. Koska haastateltavien lapset saavat tukea tunteidensa säätelyyn, se heijastuu

muiden lasten kanssa toimimiseen sekä siihen, millä tavoin muut lapset suhtautuvat haastateltavien lapseen. Pitkäaikaiset kaverisuhteet ja sitä myöden tutuksi tulleet käyttäytymismallit auttavat muiden lasten suhtautumista tukea saavaan lapseen.

5.2 Lapsen saama tuki ja sen toteutuminen

Lapsen saamaan tukeen liittyen huoltajien vastauksista nousee esiin mainintoja sekä tuen tasosta, tukitoimista sekä siitä, mitä huoltajat kokevat olevan lapselle annettavaa tukea. Haastatellut huoltajat kertovat heidän lapsensa saavan tehostettua tai erityistä tukea osana varhaiskasvatustaan. Lapset, joilla on päätös erityisestä tuesta, ovat saaneet sen viime syksynä eli kuluvan toimintakauden aikana. Ennen erityisen tuen päätöstä heillä oli ollut jo erityisen tuen tai tehostetun tuen tukitoimet käytössä.

Vastauksista ilmenee, että kaikkien tutkimukseen haastateltujen huoltajien lapset toimivat omassa ryhmässään. Pienryhmät mainittiin tukitoimina, mutta ne eivät olleet kenelläkään lapsella pääasiallisena toimintaympäristönä. Tuen tarpeiden yhdistävänä tekijänä lapsilla näyttäytyy kuormittuminen päiväkotipäivän aikana sekä tuen tarve tunteiden säätelyssä. Tarkemmin tunteiden säätelyyn liittyvää tuen tarvetta selvitettäessä vastauksista nousee esiin lasten kiukkukohtaukset.

Siin on alunperin ollut ja on edelleenkin keskittymistä ja [lapsella] on tunteiden säätely ollut sellainen haasteellinen osio. Ne on niinku varmaan pääsääntöisesti ne mihin täällä on niinku keskitytty niinku siinä tehostetussa tuessa.

Impulsiivisuus on niinku tosi vahva, kaikki tunteet hän tuntee tosi vahvasti positiiviset ja negatiiviset, se on niinku nappia painamalla — — kaikki räjähtää.

Tuen tarpeina nousee esiin lapsen kuormittuminen yleisesti päiväkotipäivästä sekä isossa ryhmässä olemisesta. Kuormittumista esiintyy tunteiden säätelyn ohella useammalla lapsella. Yksittäisesti esiintyy lisäksi aisti- ja äänilyherkkyyttä, tuen tarvetta keskittymiseen, ryhmässä toimimiseen, kaveritaitoihin ja leikkimiseen, päivälevolla nukkumaan asettumiseen sekä ruokailuun liittyen.

Siellä on kuulosuojaimia käytössä ja mä oon sille semmoiset korvatulpat tilannut.

Tilanteet missä on paljon muita ihmisiä ja lapsia ja hälinää ja kaikkea, niin ne kuormittaa.

Hänellä on tietyt asiat, mitä hän itsekin sanottaa täällä ja mitä on niinku toimintaterapeutinkin kiinnittänyt huomioo, että häntä ärsyttää ehkä joku tietty ääni tai hänellä on niinku tarkkoja tämmöiset miten vaatteet on, hän puukeikin ite siksikin, että hän saan ne niinkun miten haluaa.

Tukitoimina huoltajat tuovat esiin konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan vahvan tuen sekä lisämitoituksen, joka tarkoittaa lisäaikuista lapsiryhmässä mahdollistamassa enemmän aikuisen läsnäoloa. Myös henkilökohtaisen aikuisen läsnäolo lapsen tukena koko ajan mainitaan sekä pienryhmät. Tunteiden säätelyssä tukitoimina esiintyy tunteiden hallinnan sanoittaminen, kivan kaverin juttuja sekä rauhoittumispaikka, johon lapsi omaehtoisesti hakeutuu. Puheterapeutin palvelut mainitaan myös, mutta se on tällä hetkellä tauolla, koska lapsen muut tuen tarpeen ovat tällä hetkellä vahvempia. Toisella lapsella puheterapia on lopetettu, koska tavoitteet on jo saavutettu. Näiden lisäksi tukitoimina mainitaan kuvalliset tuet, erilaiset kuvakortit, tunnekortit, tarrapassit ja erilaiset kellot. Lisäksi ryhmän tiloissa on ollut käytössä siirrettäviä seiniä sekä tunnustelu- ja puristeluleluja.

Huoltajat mainitsevat, että erilaisia tukitoimia on tarjottu ja kokeiltu lapsen kanssa. Myös toimintaterapeutin arvioinnin eri vaiheita on jo käytynä, mutta lausunnot ovat vielä työn alla. Lisäksi kommentoidaan, että toimintaterapiaa joutuu jonottamaan, sillä aikoja ei ole tarjolla. Haastattelussa nousee myös esiin, että hyvinvointialueelle siirtymisen ansiosta perheille on nyt tarjolla monipuolisempaa tukea myös kotiin, koska laajemmat palvelut ovat käytössä kuntarajoista riippumatta, toisin kuin aiemmin.

Huoltajien vastauksista selviää, että tällä hetkellä **tukitoimien koetaan olevan riittäviä ja oikeanlaisia**. Erilaisia tukitoimia on kokeiltu, toimimattomia on jätetty pois ja uusia otettu tilalle. Vastauksista ilmenee myös, että lapselle tarjottavia tukitoimia on voitu jättää pois, koska tavoitteet on saavutettu, mutta myös siitä syystä, että jokin muu tuen tarve on nyt vahvempi ja toinen tuki on siksi laitettu tauolle. Toimintaterapiasta huoltajat kertovat joutuneensa taistelemaan, sekä arviointiin pääsystä, arvioinnin aloittamisesta, että arvioinnin toteutuksesta riittävässä laajuudessa. Riittäväällä laajuudella tarkoitetaan toimintaterapeutin kotikäyntiä ja lapsen havainnointia myös kotona. Kotikäynti on toteutunut vasta huoltajan pyynnöstä. Kotikäynnillä on merkitystä, koska päiväkotipäivän kuormittavuus näkyy eri lailla kotona kuin päivän aikana päiväkodissa.

No siis tää toimintaterapeutti on nyt siis sellainen mistä oon vähän ns. taistellut, että haluaisin sen. En tiedä sitten, miten se, kun hän sanoi, että hänelle ei hirveästi [aikoja] ole, että arviointi ajalle päästiin. — — Nyt tällä hetkellä, tää mikä on riittää. Se

on ihan kiva, että kuitenkin käydään sitten kuitenkin läpi hyvin, kun me koko ajan keskustellaan ja tiedetään, että missä mallilla on ja tarvitaanko lisää vai näin.

Huoltajat kokevat varhaiskasvatuksen **erityisopettajan tuen** merkittäväksi lapsen oman ryhmän aikuisten tuen ohella. Erityisopettajan ja oman lapsen ryhmän aikuisten roolissa lapsen tuen asioissa ilmenee jonkin verran eroavuutta eri erityisopettajien kohdalla. Osalla huoltajista lapsen erityisopettaja on hyvin paljon suoraan yhteydessä huoltajaan ja huoltaja suoraan yhteydessä häneen. Toinen esille tullut toimintatapa on enemmän konsultoiva rooli, jossa erityisopettaja toimii ryhmän aikuisten kautta taustalla ja ryhmän omien aikuisten toiminta huoltajan kanssa on isommassa roolissa.

Hän [varhaiskasvatuksen erityisopettaja] oli täällä ryhmässä käymässä, et mun ymmärtääkseni hän käy aika usein tässä katsomassa.

Ryhmän aikuisten kautta varmaan niinku menee enimmäkseen niinku sitten mutta, [kveo] kysy nytkin sitten kuulumisia, kun soitti ja kertoi sitten vähän, että miten on sitten tässä ryhmässä sitten.

Huoltajien vastausten mukaan lasten **tukitoimia on muokattu tilanteen mukaan**. Tämä tarkoittaa sitä, että uusia tukitoimia on kokeiltu ja toimimattomia on jätetty pois. Myös tarpeellisia tukitoimia on laitettu tauolle, jos on ollut tarvetta tehostaa lapsen tuessa toista osa-aluetta. Lisäksi tehostetusta tuesta on siirrytty erityisen tuen tasolle ja erityisen tuen päätös on saatu, kun sitä on tarvittu. Huoltajat myös kokevat, että tuki on ollut yksilöllisesti kohdennettua ja lapsen tarpeiden mukaista. Tästä esimerkkinä mainitaan tilanne, jossa lapsi normaalisti saapuu aamulla aikaisin rauhalliseen hetkeen. Myöhemmin alkavat päivät ovat lapselle haastavia, koska hänen saapuessa keskelle hälinää, jossa kaikki leikit on jo varattu, on tilanne lapselle todella kuormittava. Tällaisina aamuina ryhmä aloittaa ulkoilun jo aiemmin, jolloin mahdollistetaan lapselle pehmeämpi ja helpompi liittyminen ryhmään.

Yhden huoltajan kertoman mukaan tehostettua tukea saavan lapsen tukitoimet oli jätetty kokonaan pois uuden toimintakauden alkaessa, samalla kun ryhmän kaikki aikuiset vaihtuivat. Huoltajalle muutos tukitoimissa, eli niiden jättäminen kokonaan pois, tuli tietoon vasta vakavan välikohtauksen jälkeen. Välikohtausta selvitettäessä huoltajalle ilmeni, että sovitut tehostetun tuen tukitoimet eivät olleet enää käytössä. Tapauksen jälkeen tehostetun tuen tukitoimet palautettiin käyttöön sekä näiden lisäksi saatiin nopealla aikataululla vielä erityisen tuen päätös. Tällä hetkellä erityisen tuen tukitoimilla on saatu lapsen toiminta turvattua ja lapsen tukemisessa ollaan hyvässä tilanteessa.

Hyvin nopeasti ollaan ruvettu rakentamaan takaisin näitä tukitoimia ja sitten tuli hyvin pian erityisen tuen päätös, nyt ollaan siinä tilanteessa että nyt niin kun homma sujuu.

Huoltajien kertomuksissa nousee esiin huoli lapsen tulevaisuudesta ja tukitoimista. Etenkin lapsen siirtyminen esikouluun mietityttää heitä. Huolina mainitaan esikoulun ryhmäkoot ja tuen jatkuminen eskarissa, mutta myös jatkossa koulun puolella. Tässä yhteydessä huoltajien vastauksista ilmenee myös pohdinta ADHD diagnoosin mahdollisuudesta, kun lapsen ikä sen mahdollistaa.

Kun ollaan niinkun tarpeeksi vanhoja, tekee adhd testejä, siihen asti mennään näin.

Joo kyllä niinku tuki on nyt sillä lailla nyt niinku riittävää, mutta vähän sitten toi eskari jännittää, siellä on iso ryhmä tulossa.

5.3 Lapsen osallisuus ja vahvuuksien huomioiminen

Huoltajien kertomukset osoittavat, että tukeen liittyvien asioiden ohella **lapsen vahvuuksia ja osallisuutta huomioidaan** ja niistä myös kerrotaan huoltajille varhaiskasvatuksen henkilöstön toimesta. Päivittäisissä keskusteluissa, joissa henkilöstö kertoo kattavasti päivän kulusta, lapsen vahvuudet ja niiden huomioiminen tulevat useammin esille kuin lapsen osallisuus varhaiskasvatuksen toimintaan. Huoltajien kertomuksissa lasten osallisuus ilmenee selvemmin sellaisissa tilanteissa, joissa lapsella on ollut selvä kiinnostuksen kohde, josta hän tietää ja voi tuoda tietoaan koko ryhmän käyttöön.

Haastateltujen huoltajien lapsia yhdistää tuen tarve tunteiden säätelyssä, mutta vastauksista ilmenee **yhdistäviä tekijöitä myös lasten vahvuuksissa**. Lapsen vahvuuksista huoltajat mainitsevat lapsen sosiaalisuuden, joka ilmenee siten, että lapsi mielellään ja helposti tutustuu uusiin ihmisiin. Lisäksi mainitaan lapsen reippaus, rohkeus ja nokkeluus sekä lapsen liikunnallisuus ja motorinen taitavuus ja ulkoilusta nauttimisen sekä hyvät mutta rajalliset leikkitaidot. Huoltaja kertoo esimerkkinä, että ulkoilusta nauttivan lapsen vahvuuksia on huomioitu mm. siten, että lapsi pääsee ensimmäisenä ulos ja hänet kutsutaan viimeisenä sisälle, jolloin hän saa mahdollisimman paljon aikaa ulkoiluun ja liikkumiseen. Lisäksi huoltajan mukaan lapsi on ollut innoissaan, kun hän on päässyt välillä myös isompien lasten ryhmän mukana pelaamaan jalkapalloa ja sählyä tai vain juoksemaan.

Hänhän on parhaimmillaan aurinkoinen ja aivan ihana ja hänhän mielellään tutustuu uusiin ihmisiin ja hän on tunnettu täällä päiväkodissa kyllä.

Me puhutaan keskittymisestä ja niinku pitäisi keskittyä mutta sitten hän on niinku hirveän fiksu ja nokkela. Tämä tasapaino tässä ei oikein niinku mun ymmärryksemme, että juostaan pää kolmantena jalkana ympäri ihan kaikkialle ja sitten kuitenkin ollaan ihan fiksuja.

Huoltajan mukaan lapsen **vahvuuksia on huomioitu** myös siten, että hänen on annettu hakeutua itse valitsemaansa rauhoittumispaikkaan tilanteissa, joissa hän on tarvinnut hetken omaa aikaa. Tämän on tulkittu tarkoittavan, että lapsi osaa tunnistaa omia tunnetilojaan ja tietää milloin kaipaa omaa rauhaa. Tästä on keskusteltu myös erityisopettajan kanssa ja päädytty tähän käytäntöön. Samansuuntainen toimintatapa on käytössä myös lapsen kotona.

Hakeutuu omiin oloihinsa ja sitten hän on siellä oman aikansa. Saa sitten olla siellä ihan rauhassa, että silleen se on edennyt. Sitten se menee siihen, että hän tulee itse ja kertoo, että mua harmitti, että hän osaa itse kertoa mikä on ollut harmitus tai mikä sen harmituksen toi.

Haasteita lapsen vahvuuksien huomioimisessa koetaan olevan silloin, kun tukitoimet eivät ole riittävät eivätkä vastaa lapsen tarpeisiin. Huoltaja kertoo hetken jo ajatelleensa eikö varhaiskasvatuksen henkilöstö löydä lapsesta enää mitään hyvää, vaikka lapsi on motorisesti todella taitava ja omaa hyvät leikkitaidot ja omistautuu hyvinkin intensiivisesti itselleen mielenkiintoisen jutun tekemiseen. Kuitenkin päivittäinen palaute lapsesta oli pelkästään negatiivista, mutta tilanne muuttui, kun tukitoimet saatiin vastaamaan lapsen tarpeita.

Sitten kun se hänelle niinku mielenkiintoinen juttu löytyy, niin hän tekee sitä kyllä niinku todella intensiivisesti, niin nyt sitä on niinku ruvettu tai osataan hyödyntää ja niitä löydetään niitä hyviä puoliakin sieltä, että nyt se ei ole enää pelkästään sitä negatiivista.

5.4 Huoltajien kokemukset yhteistyöstä

Yleisesti ottaen huoltajat kokevat yhteistyön sujuvan varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa hyvin. Lapsesta sekä perheenkin asioista pystytään keskustelemaan **rehellisesti, avoimesti ja luottamuksellisesti**, vaikka käsiteltävänä on hankaliakin lapsen käyttäytymiseen liittyviä asioita. Varhaiskasvatuksen henkilöstön suhtautumista lapsen asioihin kuvaillaan jopa ymmärtäväiseksi esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa huoltajat ovat jakaneet tietoa siitä, miten lapsi on käyttäytynyt vapaa-ajalla kotona ollessaan.

Itselle ainakin silleen, kun on tota tosi helppoa, ei ole tarvinnut mieltä uskallanko sanoa, että meillä on ollut aivan kaaosviikonloppu. Se on ollut niinku tosi helppoa ja tosi ymmärtävää. Ja sitten justiin, että monesti olen tullut tuohon [päiväkodin] ovelle ja sanonut olen aika väsynyt, tällä hetkellä nyt ei pelitä tää homma kotona. Ja siitä on sitten otettu koppia: hei me katsotaan mitä täällä voidaan tehdä.

Useimmiten **lapsen asioista keskustellaan henkilöstön kanssa** joko lasta varhaiskasvatukseen tuotaessa tai pois hakiessa, jälkimmäisen ollessa yleisempää. Huoltajat kokevat kasvoittain tapahtuvan viestinnän toimivammaksi lapsen asioista keskusteluun. Hakutilanteet koetaan luontevaksi ajankohdaksi keskustella ja vaihtaa kuulumisia lapsen hoitopäivän sujumisesta ja sen aikana esiin nousseista seikoista. Aamuisin sen sijaan vaihdetaan enemmän kuulumisia siitä, miten esimerkiksi ilta tai viikonloppu on sujunut lapsen kanssa kotona. Yhteydenpitoa tapahtuu kasvokkaisten keskustelujen lisäksi puhelimitse, sähköpostitse ja tekstiviesteillä. Huoltajat kertovat esimerkiksi soittavansa varhaiskasvatuksen henkilöstölle tai erityisopettajalle, mikäli lapsen kanssa on tullut eteen sellaisia tilanteita, että niihin tarvitaan ohjeistusta tai akuuttia ratkaisua. On ollut myös tilanteita, joissa huoltaja on varannut erillisen keskustelun varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa lapsen asioista keskustelemiseksi. Myös tekstiviestejä käytetään informoimaan lapsen asioista, esimerkiksi tilanteissa, joissa lapsen toinen (etä)vanhempi on hakenut lapsen hoidosta ja toinen vanhemmista on halunnut myös kuulla kuulumiset lapsen päivän sujumisesta päivähoidossa.

Muutamia kertoja on ollut semmoisia haastavampia tilanteita lapsen isän kanssa kenen kanssa ollaan tosiaan erottu, niin silloin on pyytänyt päiväkodilta, että hei laittakaa viestiä vaikka iltapäivällä miten meni kun isä on hakenut lapsen. Ja kyllähän on aina voinut niinku soittaa tai sieltäpäin on soitettu, jos on ollut jotain. Kyllä niinku se keksitään se tapa millä pystytään kommunikoimaan, koska ne iltapäivä ja aamu jutustelut on todella lyhyitä.

Huoltajien vastauksista nousee esiin, että **palautetta annetaan hyvin monipuolisesti** liittyen lapsen toimintaan varhaiskasvatuksessa. Vaikka joidenkin huoltajien vastauksissa korostui se, että lapsesta jaetaan hänen haasteisiinsa liittyvää tietoa, kokevat he kuitenkin saavansa myös positiivista palautetta lapsestaan. Tosin osalla huoltajista on ollut vaiheita, jolloin he kokivat, että lapsesta kerrotaan vain negatiivisia asioita. Tällöin he olivat antaneet henkilöstölle palautetta, että jos lapsesta ei löydy muuta kerrottavaa kuin haasteita, joista he jo tietävät, eivät he halua samoja asioita päivästä toiseen kuulla. Oli jopa käynyt niin, että lapsen aiemmassa varahoitopaikassa, joka sijaitsi eri kunnassa, lapsi oli hakutilanteessa kuullut palautetta häneen liittyvistä haasteista, joita hänellä oli päivän aikana ollut. Tämä oli johtanut siihen, että lapsi oli aamuisin alkanut vastustella päivähoitoon menemistä.

Kun meillä on ollut sitä vaikeutta sen verran paljon, niin yhdessä vaiheessa mulla oli itsellä semmoinen olo, että siitä lapsesta ei nähdä mitään muuta kuin ne negatiiviset puolet. — — Niin silloin tuli ehkä vähän semmoinen olo, että nyt niinku sieltä lapsesta ei löydetä mitään hyvää. Mutta että nyt taas pikkuhiljaa sieltä niinku löydetään sitä [positiivista].

Kaikki haastatellut huoltajat ovat mielestään **päässeet vaikuttamaan** lapsen tukitoimien suunnitteluun sekä osallistumaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman eli vasun tekemiseen. He myös kokevat tulleen kuulluksi lapsen asioissa ja heidän havaintonsa lapsesta on otettu huomioon ja kirjattu vasuun. Huoltajien mielestä heillä on tiedossa mitä lapsen vasuun on kirjattu ja he ovat voineet olla vaikuttamassa asetettuihin tavoitteisiin. Vasukeskustelut ovat huoltajien mielestä myös hyvin avanneet heidän näkemyksiään lapsensa toiminnasta, siitä missä lapsi vielä tarvitsee harjoittelua ja kenties myös tukea, sekä lapsen vahvuuksista. Vasukeskusteluissa on saatu arvokasta tietoa myös siitä, millä tavoin lapsen toiminta on kehittynyt ja missä asioissa on menty eteenpäin edellisen vasun laatimisen jälkeen. Vasun tekemiseen on myös kutsuttu tarpeen mukaan muita asiantuntijoita, kuten esimerkiksi toimintaterapeutti ja sosiaalityöntekijä. Lisäksi yhdessä tapauksessa vasun laatimista oli vauhdittanut lapsen muuttunut ja haasteellinen käyttäytyminen varhaiskasvatuksessa. Tosin tätä oli edeltänyt vasukeskustelun siirtäminen ja huoltaja kokikin, että tilanne eskaloitui melko pahaksi, kunnes sitten asiat alkoivat rullaamaan vauhdilla.

Tietyllä tapaa itsekin siinä vasukeskustelussa pääsee niinku viimeistään kärryille. Vaikka joka päivä puhutaan, mutta siellä pääsee niinku konkreettisemmin näkemään mitä harppauksia on tehty niinku vaikka tunteiden säätelyyn. Ja se, että nyt ollaan

aloitettu tästä pisteestä ja nyt ollaan edetty tähän pisteeseen ja nyt ollaan menossa tähän pisteeseen.

Osassa haastatteluista nousee esiin varhaiskasvatuksen **henkilöstön vaihtuminen ja sijaiset**. Näillä koetaan olevan vaikutusta etenkin lapsen liittyvän tiedon kulkuun, mutta myös yhteistyön sujumiseen. Huoltajat kokevat turhauttavaksi, että he joutuvat kertomaan uudestaan ja uudestaan samoja asioita lapsestaan, lapsen saamasta tuesta ja niiden toimivuudesta eri varhaiskasvatuksen henkilöille. Lapsen asioista kommunikoidaan mielellään huoltajalle tuttujen kasvattajien kanssa. Näin ollen yhteistyö helposti henkilöityy sellaisen kasvattajan kanssa, jonka varmasti tiedetään tuntevan lapsen ja tietävän hänen asioistaan, mutta joka on myös huoltajille ennestään tuttu, ja jonka kanssa on muodostunut vahvempi yhteys lapsen asioiden käsittelyssä.

Silloin alkutaipaleella esimerkiksi, niin ne kveothan vaihtu meillä. Joka keskustelussa oli eri kveo istumassa. Me käytiin se sama tarina alusta loppuun uudestaan, että mitä on tapahtunut ja mitä on kokeiltu ja näin. Silloin mä ajattelin, että onko tästä mitään hyötyä? Kun niinku ihminen vaihtuu ja me käydään tää sama keskustelu taas. Mutta sitten kun [nykyinen kveo] tuli mukaan, mä niinku koen, että nyt on ihminen ketä kiinnostaa tää lapsi ja tämän lapsen kehitys. Me puhuttiin monesti puhelimesta ja viestiteltiin ja muuta semmoista, mitä ei ollut muiden kveojen kanssa ikinä.

Lapsen tukemiseen tai tuen suunnitteluun osallistuvien **eri toimijoiden kanssa** tehtävä yhteistyö näyttäisi sujuvan myös mutkattomasti. Huoltajien kertomasta päätellen varhaiskasvatuksen rooli korostuu tällaisessa usean toimijan välisessä yhteistyössä, sillä varhaiskasvatus on vaikuttamassa suurelta osin lapsen päiväkotiarjessa sekä tarvittavan tuen toteutuksessa. Lisäksi he tuntevat lapsen ja tietävät millä tavoin lapsen haasteet ilmenevät varhaiskasvatuksessa. Monitoimijaisessa yhteistyössä huoltajat kokevat tärkeäksi sen, että tieto kulkee sujuvasti eri toimijoiden välillä ja heillä on keskusteluyhteys ilman, että huoltajan tarvitsee itse toimia välikätenä. Tosin joillekin huoltajille tällainen välikätenä oleminen tuntuu luontevalta, koska he ovat sellaiseen tottuneet esimerkiksi oman työnsä puolesta. Lisäksi toimijoiden yhteistyö monimutkaistuu, kun lapsella ilmenee sairaus tai joku muu terveyteen liittyvä asia, joka vaatii yhteistyötä terveydenhuollon toimijoiden kanssa. Tällaisessa tilanteessa myös huoltajien rooli yhteistyön keskiössä korostuu.

Mutta kyllä mä niinku koen, että on toiminut. Mutta tässä varmaan helpottaa myös ammattini puolesta, että kun mä oon tehnyt sitten niinku työn puolesta.

Täällä toimii tosi hyvin ja se on kiva, että näin sanotusti myös päiväkotia on niin kun ajan tasalla, vaikka siitä mitä mä oon puhunut hänen [kveo] kanssa tai hän on ajan tasalla mitä mä oon puhunut päiväkodin kanssa. Että se tieto niin kun menee eteenpäin.”

Osa huoltajista kommentoi, että lapselle annettavaa tukea arvioitaessa ja suunniteltaessa eri toimijoiden kesken, heille on vähitellen konkretisoitunut se, että heidän lapsensa on erityinen eikä samanlainen kuin muut ryhmän lapset. Huoltajat ovat myös ymmärtäneet, että lapsen erilaisuus on hänessä pysyvä piirre, ja tukitoimia tarvitaan ja niitä pitää suunnitella myös lapsen tulevaisuus silmällä pitäen.

Kyllä siellä niinku huomasi, kun rupesi siellä juttelemaan, että on asioita mitä ei ehkä ole käsitelty. Ja nyt sitten, kun sinne meni juttelemaan niistä, niin rupesi ehkä käsittelemään enemmän sitä, että se mun lapsi ei olekaan samanlainen kuin kaikki muut.

5.5 Tukitoimien vaikutukset perheen arkeen

Huoltajien mukaan lapsen varhaiskasvatuksessa saamalla tuella on ollut **positiivista vaikutusta arjen sujumiseen lapsen kotona**. Huoltajat ovat saneet sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajalta, että lapsensa ryhmän kasvattajalta vinkkejä siitä, millaiset tukitoimet ovat toimineet varhaiskasvatuksessa ja millaisista tukitoimista lapsi voisi hyötyä kotona. Osa huoltajista onkin ottanut näitä keinoja käyttöön myös kotona. Huoltajat ovat vastavuoroisesti jakaneet varhaiskasvatukselle tietoa lapsen kanssa kotona toimiviksi osoittautuneista toimintatavoista, joita he ajattelevat olevan hyödyllistä kokeilla myös varhaiskasvatuksessa.

Kyllä siitä [annetusta tuesta] on ollut hyötyä, esimerkiksi kotona hän osaa leikkiä muiden lasten kanssa. Hän ymmärtää, jos hänelle kerrotaan tai ohjataan jotain, hän ymmärtää ja osaa noudattaa ohjeita.

[Kveo] oli että tässä on tämmösii tukitoimii, kuvia mitä käytetään mitä voisitte käyttää kotona sun muuta. Ja sit mä sanoin, että joo ollaan kokeiltu näit nyt kotona. Niin sit [ryhmän kasvattaja] sanoi, et nää on meillä päiväkodissa käytössä ja nää toimii täällä, et niinku silleen.

Huoltajien kertomuksissa nousee myös esiin **lapsen hyvin erilainen käyttäytyminen** kotona verrattuna lapsen käyttäytymiseen varhaiskasvatuksessa. Joidenkin huoltajien mielestä heidän on jopa vaikea tunnistaa lapsensa käyttäytymistä varhaiskasvatuksen henkilöstön kertomuksista. Tästä syystä osa huoltajista kokee, että varhaiskasvatuksessa käytetyt ja siellä toimivat keinot eivät välttämättä sovi lapsen kanssa kotona käytettäväksi. Lisäksi huoltajat korostavat, että myös varhaiskasvatuksen henkilöstön olisi tärkeää tuntea lapsi ja lapsen käyttäytymis- ja toimintamallit, jotta osattaisiin ennakoida tilanteiden kehittyminen ja puuttua niihin ennen kuin ne ehtivät eskaloitua.

Kun oikeastaan meillä on niinku niin, että yhdeksänkymmentäviisi prosenttia ongelmista on siellä päiväkotimaailmassa. Siellä on ne muut lapset ja näin. Meillä kotona tosiaan on se, että kun [lapsi] on kotona aivan eri lapsi kuin on siellä päiväkotimaailmassa.

Haastatteluista nousee esiin myös se, että lapsen saamalla tuella on suuri merkitys sille, miten **lapsi pärjää ja viihtyy varhaiskasvatuksessa**. Esiin nousee tilanteita, joissa lapsi ei ole lähtenyt mielellään aamulla varhaiskasvatukseen. Syitä näissä tapauksissa ovat olleet esimerkiksi lapselle vieraat aikuiset etenkin, kun kyseessä on ollut lapsen varahoitopaikka, tai tuen puute saavuttaessa hälinään ja keskelle jo aloitettuja leikkejä. Kaikissa näissä esille tulleissa tapauksissa tilanne on korjaantunut oikein valituilla ja kohdennetuilla tukitoimilla. Lapsen pärjäämisellä varhaiskasvatuksessa on myös suuri merkitys huoltajalle. Huoltajan voimavaroja vahvistaa tieto, että lapsi viihtyy ja hänellä on turvallinen ja hyvä olla varhaiskasvatuksessa. Huoltajan hyvinvointi ja voimavarat tukevat koko perheen ja näin myös lapsen hyvinvointia. Lapsen saaman tuen merkitystä kuvaa se, että yksi huoltajista kertoo jopa harkinneensa jättäytymistä puolikkaalle työajalle tukitoimien ollessa riittämättömät ja saadakseen näin vähennettyä lapsensa kuormittumista. Mutta nyt tukitoimien ollessa riittävät ja lapsen yksilöllisen tarpeen mukaiset, tilanne on parempi. Huoltajan sanoin ”ollaan hyvillä vesillä”.

Nyt ollaan onneksi siinä tilanteessa, että se että yksittäiset aikuiset jos on vaihtunut tai jos aamulla on ollut vastassa, vaikka sijainen niin se ei ole [lapseen] vaikuttanut millään lailla, se oli se suuri vaikutus.

Apua lapsen käyttäytymiseen ja kotona pärjäämiseen on haettu myös varhaiskasvatuksen **ulkopuoliselta toimijalta**. Tässä toiminnassa huoltaja kokee, että palvelun kautta saadulla vertaistuellalla oli heille suuri merkitys, sillä he saivat kuulla muiden samankaltaisessa tilanteessa olevien vanhempien kokemuksia ja ajatuksia lapsen kanssa toimivista

käytänteistä. He ovat saaneet myös erilaisia vinkkejä ja keinoja kokeiltavaksi lapsen kanssa esiintyviin haastaviin tilanteisiin.

5.6 Kehittämisehdotukset yhteistyölle

Yhteistyön kehittämiseen liittyen huoltajien vastauksista nousee esiin kokemukset henkilöstön pysyvyydestä tai enneminkin sen vaihtuvuudesta. Henkilöstön vaihtuvuus kaikilla tasoilla, sekä lapsiryhmän aikuisten ja sijaisten että erityisopettajan osalta koetaan haastavaksi etenkin tuen tarpeessa olevien lasten kanssa. Sijaisia joudutaan käyttämään, ja se on huoltajienkin mukaan ymmärrettävää. Huoltajat ovat myös huomanneet, että varhaiskasvatuksessa pyritään käyttämään samoja sijaisia sekä pitämään sijaisten vaihtuvuus maltillisena. Tukea tarvitsevien lasten kohdalla korostuu **henkilöstön tietämys ja tuntemus lapsesta sekä hänen erityistarpeistaan**. Yhteistyön kehittämisehdotuksena mainitaan esimerkiksi sijaisten perehdytys ja parempi tiedon jakaminen tukea tarvitsevien lapsien erityispiirteistä tai -tarpeista. Eräs huoltaja kommentoi, että lapset osaavat olla varsin nokkelia, ja huomattaessaan mahdollisuuden he helposti jekuttavat uusia kasvattajia, jotka eivät tiedä miten lapsen kanssa tulee toimia.

Ehkä se että kun itsellä on tällainen vauhdikas, joka ihan varmaan hönäyttää ihan satanolla niin olisi edes joku se että ehtisi antaa vähän semmoisen syvällisemmän briiffin [sijaisille].

Koska lapsen tuonti- ja hakutilanteet saattavat olla hyvinkin nopeita tai ympärillä on muita häiriötekijöitä, huoltajat ehdottavat lapsen asioista keskustelemiseksi ja yhteisymmärryksen lisäämiseksi **ennalta sovittujen keskusteluhetkien lisäämistä arkeen**. Ehdotuksena on esimerkiksi koulumaailmassa jo käytössä olevia vanhempainvarti tyyppisiä ennalta sovittuja keskusteluhetkiä. Nämä keskustelut eivät välttämättä edellyttäisi paikalle saapumista, vaan ne voitaisiin hoitaa puhelimitse, jolloin olisi molemmin puolin helpompi löytää sopiva hetki keskustella sellaisten lasten asioista, joilla on haasteita tai tuen tarvetta.

Enemmän just sitä kommunikointia kuitenkin, vaikka mä koen, että me ollaan kommunikoitu paljon ryhmän aikuisten kanssa. Niin ehkä just joku tällainen varti systeemi, että vaikka se olisi sitten se että puhelimesta jutellaan, että ei välttämättä tarvitse mennä edes paikan päälle vähän päivitetään sitä että hei miten menee.

Keskustelujen ohella esille nousee toive **kommunikoinnin lisäämisestä tarvittaessa myös kirjallisesti** etenkin sellaisten lasten kanssa, joilla on haasteita. Tavoitteena olisi löytää

yhteisymmärrys huoltajan ja henkilöstön välillä siitä, mitä asioita lapsen arjesta tuodaan esille ja mitä ei välttämättä tarvitse. Näin vältettäisiin päivittäinen samojen asioiden kertominen, joka turhauttaa ja kuluttaa huoltajan voimavaroja entisestään. Eräs huoltajista olisi myös kaivannut, että lapsesta hoitopäivien aikana tehdyt kirjaukset olisi mahdollista saada nähtäväksi, etenkin jos lapsen tilanteessa ilmenee isoja muutoksia. Jos tällaisia kirjauksia ei ole tapana tehdä, niin toivotaan, että niitä tehtäisiin. Näin olisi mahdollista päästä kirjausten kautta kiinni siihen, millaisia muutoksia lapsen hoitopäiviin on tullut, ja jotka voisivat selittää esimerkiksi muutosta lapsen toiminnassa tai käyttäytymisessä.

Niin kyllä mä niinku toivoisin vielä enemmän sitä kommunikointia. Ja ehkä niinku sitä, että siitä lapsesta tehdään niinku niitä kirjauksia ja niin, että sen vanhemman on myös mahdollisuus niinku sitten vähän nähdä, että hei mitä siellä niinku oikeasti tapahtuu.

Huoltajilta nousee myös joitakin **kehittämisehdotuksia liittyen monitoimijaiseen yhteistyöhön**. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja neuvolan välistä tiedonvaihtoa toivotaan kehitettävän sujuvammaksi. Neuvolakäynneillä huoltaja kertoo lapsen elämästä kotona. Kuitenkin lapsen käyttäytyminen ja reaktiot saattavat olla varhaiskasvatuksessa aivan erilaiset kuin kotona ja huoltaja kokee vaikeaksi kuvailla neuvolassa, miten lapsi käyttäytyy päiväkodissa. Tämä siitä syystä, että huoltaja on hänelle kerrotun tiedon varassa, eikä hän ole ollut itse paikalla näkemässä lapsen toimintaa päivähoidossa. Kehitysehdotuksena huoltajat esittävät, että tieto lapsen toiminnasta kulkisi suoraan varhaiskasvatuksesta neuvolaan ja ainakin osittain myös toisinpäin. Toiveissa on kaiken kaikkiaan sujuvampaa yhteistyötä, joka vähentäisi huoltajan roolia tiedonvälittäjänä eri toimijoiden välillä.

Kyllähän päiväkodilta menee se lappu, mutta neuvolasta ei palaudu tieto. Elikkä mä oon joutunut olemaan se kuka kertoo, että näin sanottiin ja näin. Ehkä neuvolan ja päiväkodin välinen yhteistyö voisi olla jotenkin sujuvampaa. — — Että niinku menee vaikka sille [neuvola] käynnille niin no mites päiväkodissa. No kyllähän mä tiedän miten päiväkodissa mut enhän mä ole siellä muuta, kun haen ja tuon ja kuulen mitä siellä tapahtuu mutta en mä voi konkreettisesti tietää miten siellä oikeasti menee silleen niinku laajemmin.

Kun lapsen tuen arvioinnissa, toteuttamisessa tai suunnittelussa on mukana useampia eri toimijoita, huoltajilla saattaa olla vaikeuksia hahmottaa, mitä tapahtuu seuraavaksi tai millaisia vaiheita eri toimijoiden kanssa on käytävä läpi. Tähän toivotaan avuksi tahoja, joka olisi huoltajan apuna kertomassa mitä seuraavaksi tapahtuu. Tämä taho voisi myös neuvoa

ja ohjata huoltajia siinä, mitä seuraavaksi kannattaisi tehdä tai mistä huoltaja voisi itse saada tukea, jotta asiat hoituisivat sujuvasti.

Saataisiin ehkä joku neuvo, että mitä nyt kannattaa tehdä. Ehkä se olisi neuvoa, mutta tiedätkö mitä kannattaa tehdä. On sitten erityislastentarhanopettaja tai neuvola, kuka se nyt sitten olisikaan, mutta että nyt semmoinen pieni istunto alas, että mitä kannattaa tehdä, miten kannattaa edetä.

6 Johtopäätökset

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen liittyen lapsen tuen toteutumiseen osana lapsen varhaiskasvatusta huoltajat nimesivät ja kuvailivat hyvinkin tarkasti lapsilleen tarjottuja tukitoimia ja tuen toteuttamista. Lapsen saamista tuen muodoista ei käytetty termejä pedagoginen-, rakenteellinen- ja hoidollinen tuki, mutta näihin liittyvät tukitoimet mainittiin ja nimettiin. Huoltajien vastauksista kuvastui varsin laaja ja tarkka tietämys varhaiskasvatuksen tuen muodoista ja tukitoimista sekä ulkopuoliset perheen arjen hallintaan liittyvät tuen muodot. Saatuja tukitoimia olivat esimerkiksi erityisopettajan tuki suorana yhteydenpitona huoltajaan, erityisopettajan läsnäolo ryhmän toiminnassa tai konsultaatio ryhmän omille aikuisille, ylimääräinen aikuinen ryhmässä tai henkilökohtainen aikuinen lapsen tukena sekä pienryhmätoiminta. Myös aiemmissa tutkimuksissa varhaiskasvatuksessa annettava tuki näyttäytyy enimmäkseen erityisopettajan konsultaationa tai ryhmässä toimivana avustajana, kun taas erityisryhmien käyttö on ollut vähäisempää (Neitola ym., 2021).

Haastattelujen mukaan huoltajien kokemukset tuen arvioinnin, toteutuksen ja seurannan osalta olivat varsin myönteisiä. Huoltajien mukaan tuen toteutuminen on tällä hetkellä lasten tarpeiden mukaista, riittävää ja oikeanlaista. Tukea toteutetaan myös monipuolisesti ja yksilöllisesti. Varhaiskasvatuksen tuen tarpeen arviointi on edennyt viivytyksettä, yhtään mainintaa ei tullut tuen viivästymisestä. Huoltajat ovat päässeet vaikuttamaan lapsen tukitoimien suunnitteluun, ja lapselle annettu tuki on toteutunut yhteistyössä huoltajien kanssa. He olivat selvillä sekä tukitoimista että niiden toteuttamisen syistä ja tavoitteista. Huoltajien kertomuksista ilmenee myös, että tukitoimia seurataan, arvioidaan ja toteutumisen vaikuttavuudesta keskustellaan. Lisäksi lapselle annettavaa tukea muutetaan tarpeen ja tilanteiden muuttuessa. Huoltajien kertomukset tuen toteutumisesta vastaavat varhaiskasvatuslakiin sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin kirjattuja edellytyksiä lapsen tuen järjestämiselle (Varhaiskasvatuslaki 540/2018 § 3; OPH, 2022, s. 58). Huoltajien kokemukset kuitenkin eroavat Karvin tuloksista, joiden mukaan varhaiskasvatuksen

henkilöstö koki puutteita lapselle annettavan tuen järjestämisessä sekä hitautta tuen aloituksessa (Repo ym., 2019).

Huoltajat olivat tyytyväisiä erityisopettajien osuuteen lapselle annettavan tuen asioissa. Yhdellä huoltajalla oli kokemus usein vaihtuneesta erityisopettajasta ja lapsen asioiden läpikäynnistä eri henkilöiden kanssa. Tämä tilanne on sittemmin korjaantunut ja haastattelun ajankohtana huoltaja koki tilanteen olevan hyvä. Huoltajat kokivat varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja lapsen oman ryhmän aikuisten välisen työnjaon ja yhteydenpidon huoltajiin olevan riittävää ja oikeanlaista. Huoltajien kokemus erityisopettajien palveluista onkin hyvin linjassa varhaiskasvatuksen perusteiden kanssa, jossa todetaan, että lapsella on oikeus varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluihin ja opetukseen hänen tue tarpeensa sitä edellyttäessä. Lisäksi erityisopettajan asiantuntemusta tulee hyödyntää henkilöstön ja huoltajien konsultoinnissa. (OPH, 2022, s. 57). Sen sijaan tähän tutkimukseen haastateltujen huoltajien kokemukset eivät vastanneet OAJ:n syksyllä 2023 varhaiskasvatuksen ammattilaisille teettämän kyselyn tuloksia, jossa ilmeni mm. puutteita varhaiserityisopettajien osaamisen hyödyntämisessä (OAJ, 2024).

Haastatteluihin osallistuneiden huoltajien kokemukset henkilöstön, sijaisten ja erityisopettajien vaihtuvuuden merkityksestä tuen toteutumiseen olivat linjassa Eskelisen ja Hjeltin (2017, s. 62) tutkimuksen tulosten kanssa. Heidän tutkimuksessansa ilmeni, että suurimmat syyt varhaiskasvatuksessa tuen toteutumattomuudelle oli henkilöstön vaihtuvuus ja resurssipula sekä kelpoisen henkilöstön riittävyys ja avustajien sekä terapiatyöntekijöiden puute. Opinnäytetyöhön haastatellut huoltajat mainitsivat myös toimintaterapeuttien resurssipulan, tapaamisaikojen vähyyden ja pitkät jonottamisajat palveluun pääsemiseksi. Henkilöstön vaihtuvuudella oli vaikutusta myös huoltajien kokemukseen lapsen asioista keskusteluun, sillä niistä keskustellaan mieluiten sellaisten kasvattajien kanssa, jotka ovat huoltajille tuttuja ja joiden tiedetään tuntevan myös lapsi. Saman suuntaisen tuloksen saivat myös Liikala & Vesikko (2022) omassa tutkimuksessaan, jossa he totesivat varhaiskasvatuksen henkilöstöllä olevan vaikutusta tiedonkulkuun lapsen asioista.

Huoltajien ja varhaiskasvatuksen yhteistyö toteutuu pääosin päivittäisten keskustelujen kautta, joissa huoltajat kokivat saaneensa hyvin tietoa lapsen hoitopäivän sujumisesta. Huoltajat kokivat, että heillä oli mahdollisuus keskustella lapsen asioista varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa luottamuksellisesti, avoimesti ja rehellisesti. Kokemus siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstön välitti lapsen asioista ja antoi tukea sekä lapselle että perheelle kuin myös tunne huoltajien kunnioittamisesta olivat avainasemassa kokemukseen hyvästä yhteistyöstä. Nämä kokemukset ovat linjassa myös aiempien tutkimusten kanssa,

joissa huoltajien kokemuksia yhteistyöstä on tutkittu (Suomen vanhempainliitto, 2019; Rutanen & Laaksonen, 2020; Rautamies ym., 2021). Haastatteluissa selvisi myös, että huoltajilla on ollut käytettävissä tulkki aina tarvittaessa, joka mahdollistaa kokemuksen molemminpuolisen ymmärryksen toteutumisesta. Huoltajat kokivat päässeensä osalliseksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan, jossa he ovat saaneet tietoa lapsen toiminnasta, tuen tarpeista sekä lapsen vahvuuksista kuin myös lapsen kehitymisestä. Keskusteluissa on ollut tarvittaessa mukana erityisopettaja sekä myös muita asiantuntijoita tarpeen mukaan. Nämä kokemukset ovat linjassa valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kanssa, jossa määritellään lapsen varhaiskasvatussuunnitelman prosessista mm., että suunnitelman laatimiseen osallistuu lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt yhdessä huoltajan ja lapsen kanssa (OPH, 2022, s. 10–11).

Toiseen opinnäytetyön tutkimuskysymykseen liittyen ilmenee, että lapsen ja perheen saama tuki on helpottanut arjen sujumista kotona sekä lapsen olemista ja pärjäämistä varhaiskasvatuksessa. Huoltajat kokivat saaneensa tukea omaan jaksamiseensa jo pelkästään siitä, että he olivat voineet kertoa varhaiskasvatuksen henkilöstölle rehellisesti ja avoimesti lapsen kanssa kotona vallitsevasta tilanteesta, omista tuntemuksistaan ja omista voimavaroistaan. Myös Riehungkankaan (2022) tutkimuksessa nousi esiin emotionaalisen tuen tärkeys ja vanhempien tarve tulla kuulluksi ja nähdyksi varhaiskasvatuksen ammattilaisten toimesta. Lapselle annettavan tuen vaikutuksesta arjen sujumiseen kotona nousi esiin, että lapsi käyttäytyi kotona hyvin eri tavalla kuin varhaiskasvatuksessa. Huoltajat kokivatkin, että vaikka lapsen saamista tukitoimista olikin hyötyä varhaiskasvatuksessa, ne eivät olleet sellaisenaan käyttökelpoisia lapsen kanssa kotona käytettäviksi. Liikalan ja Vesikon (2022) tutkimuksessa nousi myös esiin, että vaikka huoltajat olivat tietoisia lapsen saamista tukikeinoista varhaiskasvatuksessa, niin niiden toteuttamista ei välttämättä koeta kotiympäristöön kuuluviksi.

Kolmanteen tutkimuskysymykseen liittyen huoltajilta saatiin kehitysehdotuksia lapsen asioista kommunikointiin. Huoltajat kokivat henkilöstön vaihtuvuuden etenkin tukea tarvitsevien lasten kohdalla haastavaksi. Henkilöstön tietämys ja tuntemus lapsesta sekä hänen erityistarpeistaan korostuu tukea tarvitsevien lapsien kohdalla. Huoltajat toivoivatkin parempaa perehdytystä ja tiedon jakamista henkilöstön kesken. Myös lapsen hakutilanteet päivähoidoista koettiin usein kiireiseksi ja häiriöalttiiksi ja lapsen asioista keskustelut jäivät helposti pikaisiksi kuulumisten vaihdoksi. Huoltajat ehdottivatkin ennalta sovittujen rauhallisten ja kiireettömien keskusteluhetkien lisäämistä lapsen asioista kommunikointiin ja yhteisymmärryksen lisäämiseksi.

Tällä hetkellä lapsen asioista kertomisen haasteena näyttäytyi huoltajien ja henkilöstön välinen näkemusero siitä, minkä tiedon lapsen hoitopäivästä huoltajat kokevat tärkeäksi. Huoltajat tuntevat lapsensa ja samojen asioiden kertominen päivittäin koetaan turhauttavaksi ja huoltajan voimavaroja kuluttavaksi. Lapsen asioista kommunikointia ehdotettiin lisättäväksi tarpeen mukaan myös kirjallisesti. Tässä tavoitteena olisi huoltajan ja henkilöstön välinen yhteisymmärrys siitä, millaisista asioista ja millä laajuudella ja tarkkuudella lapsen päivästä kerrotaan huoltajille. Päivittäisen raportoinnin vähentämiseksi huoltajat ehdottivat, että lapsen toimintaa ja käyttäytymistä voitaisiin kirjata huoltajan ja henkilöstön kanssa yhdessä sovitun ajan. Huoltaja saisi lapsesta tehdyt kirjaukset luettavakseen ja näin hän voisi itselleen sopivalla hetkellä käydä lapsesta kirjatut asiat läpi ja palata niihin henkilöstön kanssa, vaikka puhelimitse. Näin voitaisiin myös vähentää huoltajan kuormitusta lapsen hakutilanteessa.

Monitoimijaisen yhteistyön kehittämiseen liittyen tuotiin esiin varhaiskasvatuksen ja neuvolan välisen yhteistyön kehittäminen sujuvammaksi. Tiedon vaihtoa päiväkodin ja neuvolan välillä toivottiin lisättävän niin, että huoltajan ei tarvitsisi olla tiedon välittäjänä. Varsinkin lapsen tunteiden säätelyyn liittyvissä haasteissa huoltajalla on tietoa lapsen käyttäytymisestä kotona, mutta kertoessaan lapsen toimimisesta päiväkodissa, hän on hänelle kerrotun tiedon varassa. Suora yhteys päiväkodin ja neuvolan välillä, vaikka juuri ennen tiedossa olevaa neuvolakäyntiä, parantaisi neuvolan ja varhaiskasvatuksen välistä tiedonkulkua lapsen asioissa.

7 Pohdinta

Lapsen tuen toteutuminen parhaalla mahdollisella tavalla edellyttää toimivaa yhteistyötä huoltajien ja varhaiskasvatuksen kanssa. Tekemämme tutkimuksen perusteella oli ilo huomata, että tämä kasvatusyhteistyö toteutuu myös käytännössä. Huoltajien vastauksista välittyi vaikutelma, että lasten vahvuudet tulee hyvin huomioiduksi varhaiskasvatuksessa, mutta lapsen osallisuus saattaa jäädä vähemmälle huomiolle päivittäisissä keskusteluissa. Huoltajat kuitenkin kertoivat olettavansa lapsen osallisuuden toteutuvan ja, mikä tärkeintä, lapsi viihtyy hyvin päiväkodissa. Pohdittavaksi jää, viekö lapsen tukemiseen liittyvät asiat ja arjessa selviytyminen huomiota osallisuuden toteutumiselta ja tyydytäänkö siihen, että lapsi pärjää ja arki sujuu. Toki lasten yksilöllisyyttä tulee huomioida ja kunnioittaa tässäkin yhteydessä, sillä kaikki eivät halua olla päättämässä ja vaikuttamassa ryhmän toimintaan.

Huoltajien kertomuksissa nousi esiin lasten kuormittuminen varhaiskasvatuksessa, joka purkautuu tunteiden säätelyn haasteena. Huoltajat kertoivat, miten lapsi kuormittuu erityisesti isossa ryhmässä, jossa on paljon hälinää. Vaikka ryhmässä on kivoja juttuja ja kavereita, kuitenkin välillä lapsen ”mitta tulee täyteen”, kuten eräs huoltaja kuvasi. Huoltajat pohtivat lapsen tulevaisuutta ja heillä oli huolta lapsen esiopetukseen siirtymisestä. Isot ryhmäkoot mietityttivät, samoin se miten avustajien ja muu lapsen tuen jatkumo toteutuu. Lähes kaikilla huoltajilla oli mielessään ADHD diagnoosin odottaminen ja sen mahdollinen vaikutus lapsen saamaan tukeen tulevaisuudessa. Pien- tai erityisryhmien toteuttaminen varhaiskasvatuksessa on aiempien selvitysten mukaan koettu haasteelliseksi, mutta ne voisivat tuoda suurta helpotusta tukea tarvitsevien lasten pärjäämiseen varhaiskasvatuksessa sekä esikoulussa.

Tutkimuksemme perusteella konsultoivilla varhaiskasvatuksen erityisopettajilla on vahva asema lapsen tuen asioissa. Havaitsimme kuitenkin vaihtelua työskentelytavoissa siinä, missä määrin erityisopettajat ja huoltajat tekevät suoraa yhteistyötä vai toteutuuko kommunikointi enemmän lapsen oman ryhmän aikuisten kautta. Tämä edellyttää hyvin toimivaa yhteistyötä koko varhaiskasvatuksen tiimiltä sekä monitoimijaiselta verkostolta, joka osallistuu lapsen tuen toteuttamiseen. On myös tärkeää, että kaikki lapsen oman ryhmän aikuiset tuntevat lapsen, sillä se mahdollistaa yhdenmukaisen toiminnan lapsen kanssa sekä lapsen käyttäytymisen tuntemisen ja tuen tarpeen ennakkoinnin. Havaitsimme myös, että huoltajan omalla tietoisuudella varhaiskasvatuksen toimintatavoista, on vaikutusta siihen, millaisen roolin huoltaja ottaa yhteistyössä liittyen esimerkiksi vastuunjakoon lapsen asioista.

Huoltajien kertomuksista nousi esiin, että lapsen tuen tarve näyttyy hyvin eri tavoin kotona kuin varhaiskasvatuksessa. Lapsen kuormittuneisuus ja tuen tarve saattaa näyttytyä päivän aikana isossa ryhmässä toimiessa, mutta tilanne helpottuu kotona, kun on rauhallista ja huoltajalla on mahdollisuus hallita ja ennakoita tilanteita ja lapsen toimintaa. Sen sijaan toisella lapsella tilanne saattaa olla päinvastainen, jolloin päiväkotipäivä sujuu jotenkuten, mutta kuormitus purkautuu viimeistään illalla kotona. Tällöin kotona vietetty aika saatetaan käyttää päivästä palautumiseen ja seuraavaan päivään valmistautuen tai päivän kuormitusta purkaen, mikä vaatii huoltajalta aikataulujen ja tilanteiden tarkkaa suunnittelua ja vaikuttaa näin merkittävästi arkeen kotona. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä olisikin hyvä olla tietämystä tukea tarvitsevan lapsen arjen sujumisesta kotona, jotta perheen kokonaisvaltainen huomioiminen ja tukeminen olisi mahdollista. Varhaiskasvatuksen henkilöstön empatialla sekä huoltajan voimavarojen huomioimisella on valtava merkitys huoltajan jaksamiseen.

Kun lapsen tukemiseen on tarve sekä varhaiskasvatuksen että terveydenhuollon puolelta, tukea antavien tahojen verkosto saattaa kasvaa hyvinkin laajaksi ja vaikeasti hallittavaksi. Tällaisessa tilanteessa huoltajien kertomuksista saattoi tulkita, että heidän roolinsa lapsen asioiden hoitamisen keskiössä voi olla hyvinkin kuormittava. Kehittämissuhteissa nousikin esiin tarve sellaiselle taholle, joka voisi olla huoltajan apuna neuvomassa huoltajaa siinä, mitä huoltajan tarvitsee tehdä, millaisiin tahoihin olla yhteydessä tai mistä hän voisi saada tukea lapsen ja perheen asioihin. Tämä mielestämme selkeästi osoittaa tarvetta varhaiskasvatuksen sosionomille, jonka yksi osaamisen alueista on lapsiperheiden palveluohjaus monitoimijaisessa verkostossa.

Opinnäytetyön tietoperustaa kootessa ilmeni, että varhaiskasvatuksen ammattilaisten näkemyksiä lapsen tuen toteutumisesta ja huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä on selvitetty hyvinkin laajoin otoksin, mutta huoltajien kokemuksia ei näin laajoissa mittakaavoissa ole kovinkaan paljoa selvitetty. Vanhempainliitto on parhaillaan uusimassa vuonna 2019 tehtyä barometriä, jolla selvitetään lasten vanhempien ja huoltajien näkemyksiä varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta keskittyen erityisesti vanhempien osallisuuteen, kodin ja varhaiskasvatuksen väliseen yhteistyöhön sekä arkeen ja kasvatukseen kotona. Onkin mielenkiintoista nähdä, millaisia tuloksia uudesta selvityksestä nousee esiin, sillä ne liittyvät juuri tämän opinnäytetyön aiheeseen. Jatkossa olisi myös mielenkiintoista selvittää, miten kolmitasoisien tuen mallien käyttöönotto on oikeasti toteutunut varhaiskasvatuksessa, ja millä tavoin tuen jatkumo sekä yhteistyö huoltajien kanssa toteutuu lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen.

Tutkimusmenetelmänä käyttämämme haastattelu oli oiva keino saada yksityiskohtaista tietoa huoltajien kokemuksista lapsen tuen toteutumisesta sekä yhteistyöstä varhaiskasvatuksen kanssa. Vaikka otoksemme oli pieni, saimme silti paljon tietoa opinnäytetyömme aiheeseen sekä tutkimuskysymyksiin liittyen. Toki on pidettävä mielessä se, että tutkimukseemme osallistuneet huoltajat oli valittu varhaiskasvatuksen toimesta ja he edustavat yhden kunnan näkemystä valitusta aiheesta. Näin ollen tulokset eivät ole yleistettävissä muiden kuntien varhaiskasvatukseen. Käytimme yhdessä huoltajan haastattelussa tulkkia, koska meillä ei ollut yhteistä kieltä haastateltavan kanssa. Tulkin käyttö haastattelussa Teams-yhteyden välityksellä sujui teknisesti hyvin, mutta itse haastattelun anti jäi selkeästi muita kevyemmäksi ja yleiselle tasolle. Tähän oli syynä kenties se, että tulkin käytön myötä syvempi kommunikointiyhteys haastateltavan kanssa jäi puuttumaan, ja yhteys häneen jäi etäiseksi.

Meillä molemmilla opinnäytetyöntekijöillä on jo aikuiset lapset, jotka ovat olleet päiväkodissa reilu 20 vuotta sitten. Sekä varhaiskasvatukseen liittyvät opinnot että tämän opinnäytetyön tekeminen ovat osoittaneet meille sen, että ajan saatossa varhaiskasvatus on muuttunut enemmän ei pelkästään lapsen vaan koko perheen hyvinvoinnin huomioivaksi tahoksi. On ollut ilahduttavaa huomata, kuinka huoltajat voivat tukeutua varhaiskasvatuksen henkilöstöön lapsen asioissa ja saada heiltä tukea lapsen kasvatustyössä. Tämän opinnäytetyön johdannossa kirjoitimme, että panostaminen lasten kasvun ja oppimisen tukemiseen varhaisessa vaiheessa on äärimmäisen merkityksellistä lasten hyvän tulevaisuuden kannalta. Voimme myös todeta, että ainakin tämän tekemämme tutkimuksen mukaan, tähän myös panostetaan huoltajien ja varhaiskasvatuksen yhteistyöllä.

Lähteet

- Aaltonen, E. (2022). Mitä sosiaalinen kestävyys on ja miten sitä voi mitata? *Alusta!* Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteiden tiedekunnan verkkojulkaisu.
<https://www.tuni.fi/alustalehti/2022/06/02/mita-sosiaalinen-kestavyys-on-ja-mitensita-voi-mitata/>
- ADHD-liitto. (2021). *Arki toimimaan – vinkkejä lapsen myönteiseen tukemiseen*. ADHD-liitto ry & Barnavårdsföreningen i Finland rf. <https://adhd-liitto.fi/adhd-julkaisut/arki-toimimaan-vinkkeja-lapsen-myonteiseen-tukemiseen/>
- Alila, K. (2022). Lainsäädännöllinen kehys tuen uudistukselle varhaiskasvatuksessa. Teoksessa N. Heiskanen & M. Syrjämäki (toim.), *Pienet tuetut askeleet Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt* (ss.14–37). PS-kustannus.
- Eskelinen, M. & Hjelt, H. (2017). *Varhaiskasvatuksen henkilöstö ja lapsen tuen toteuttaminen. Valtakunnallinen selvitys 2017*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:39. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-505-1>
- Hakyemez-Paul, S., Pihlaja, P. & Silvennoinen, H. (2018). Parental involvement in Finnish day care – what do early childhood educators say?, *European Early Childhood Education Research Journal*, 26(2), ss. 258–273.
<https://doi.org/10.1080/1350293X.2018.1442042>
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. (2016). *Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa*. PS-kustannus.
- Kangas, J., Lastikka, A.-L. & Karlsson, L. (2021). *Voimauttava varhaiskasvatus*. Otava.
- Kannel, L., Kuusiholma-Linnamäki, J., Harju-Luukkainen, H., Heiskanen, N., Kuusisto, A. & Kulmala, V. (2023). *Paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Julkaisut 28:2023. <https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/paikallisten-varhaiskasvatussuunnitelmien-toteutuminen-paivakodeissa-ja-perhepaivahoidossa>
- Karhu, A., Savolainen, H., Närhi, V. & Aro, M. (2022). Tuen vaikuttavuuden arviointi ja tukivastemalli. Teoksessa N. Heiskanen & M. Syrjämäki (toim.), *Pienet tuetut askeleet. Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt* (ss. 98–107). PS-kustannus.
- Karikoski, H. & Tiilikka, A. (2020). Eheä kasvunpolku – haaste yhteiskunnalle. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.), *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (ss. 78–94). PS-kustannus.
- KARVI. (2019). *Varhaiskasvatuksen laatuindikaattorit*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi), Tiivistelmät 13:2019.
<https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/varhaiskasvatuksen-laatuindikaattorit-tiivistelma>

- Kohonen, I., Kuula-Luumi, A. & Spoofo, S.-K. (toim.). (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019.
https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf
- Korhonen, J. (16.8.2021). Autismikirjon lapsien tuki varhaiskasvatuksessa – toteutuuko vaiko eikö? *Tutkimusblogi – Kasvatustieteiden maisteriohjelman opiskelijoiden pro gradu -tutkielmien esittelyblogi*.
<https://blogs.helsinki.fi/graduparaati/2021/08/16/autismikirjon-lapsien-tuki-varhaiskasvatuksessa-toteutuuko-vaiko-eiko/>
- Liikala, V. & Vesikko, K.-L. (2022). *Huoltajien osallisuus tukea tarvitsevan lapsen varhaiserityiskasvatuksessa*. [pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto].
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-202211245338>
- Mapp, S. & Gabel, S.G. (2019). It Is Easier to Build Strong Children than to Repair Broken Men. *Journal of Human Rights and Social Work*, vol. 4, ss. 145–146.
<https://doi.org/10.1007/s41134-019-00106-z>
- Neitola, M. (14.6.2019). Lasten tuen tarve ja varhaiskasvatuksen erityisopettajien näkemyksiä kolmiportaisesta tuesta. *Tutkittua varhaiskasvatuksesta*.
<https://tutkittuavarhaiskasvatuksesta.com/2019/06/14/lasten-tuen-tarve-ja-varhaiskasvatuksen-erityisopettajien-nakemyksia-kolmiportaisesta-tuesta/>
- Neitola, M., Siipola, M. & Heiskanen, N. (2021). Valtakunnallinen kysely varhaiskasvatuksen henkilöstölle tuen järjestelyistä, toteutumisesta sekä henkilöstön tukeen ja inklusiioon liittyvistä käsityksistä. Teoksessa N. Heiskanen, M. Neitola, M. Syrjämäki, E. Viljamaa, P. Nevala, M. Siipola, R. Viitala (toim.) *Kehityksen ja oppimisen tuki sekä inklusiivisuus varhaiskasvatuksessa. Selvitys nykytilasta kunnallisissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa sekä esitys kehityksen ja oppimisen tuen malliksi* (ss. 35–112). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:13. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-829-8>
- Nivala, E. & Rynnänen, S. (2019). *Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa*. Gaudeamus.
- OAJ. (2.2. 2024). *OAJ:n kysely paljastaa: lapsen tuki varhaiskasvatuksessa ei toteudu*.
<https://www.oaj.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-tiedotteet/2024/oajn-kysely-paljastaa-lapsen-tuki-varhaiskasvatuksessa-ei-toteudu/>
- OPH. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*. Opetushallitus.
- OPH. (2021). *Varhaiskasvatuksessa tarjottavan tuen muodot määritellään aiempaa tarkemmin – varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden päivitetty versio lausunnoille*. Opetushallitus, Tiedote 10.11.2021.

- <https://www.oph.fi/fi/uutiset/2021/varhaiskasvatuksessa-tarjottavan-tuen-muodot-maaritellaan-aiempaa-tarkemmin>
- OPH. (n.d.). *Kestävää tulevaisuutta tukeva pedagogiikka varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa*. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/kestavaa-tulevaisuutta-tukeva-pedagogiikka-varhaiskasvatuksessa-ja>
- OKM. (n.d.). *Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa*. Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://okm.fi/lapsen-tuki-varhaiskasvatuksessa>
- Pennanen, M. (2021). *Lapsen tuen tarpeen syyn yhteys toteutuneeseen tukeen sekä käytössä oleviin tehostetun ja erityisen tuen tukitoimiin*. [Pro gradu -tutkielma, Tampereen yliopisto]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202104273902>
- Pesonen, J. & VOL:n koulutuspoliittinen työryhmä. (2020). *Varhaiskasvatuksen opettajan ammattieettiset ohjeet*. Varhaiskasvatuksen opettajien liitto (VOL). <http://hdl.handle.net/10138/332852>
- Pihlaja, P. & Viitala, R. (2022). Muuttuva ja kehittyvä varhaiskasvatus. Teoksessa P. Pihlaja & R. Viitala (toim.) *Varhaiserityiskasvatus* (ss. 19–54). PS-kustannus.
- Pulkkinen, L. (2022). *Lapsen hyvinvointi alkaa kotoa*. PS-kustannus.
- Purola, K. & Kuusisto, A. (2021). Parental participation and connectedness through family social capital theory in the early childhood education community. *Cogent Education* 8(1). <https://doi.org/10.1080/2331186X.2021.1923361>
- Puusa, A. (2020). Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Teoksessa P. Juuti & A. Puusa (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). Laadullisen tutkimuksen olemus. Teoksessa P. Juuti & A. Puusa (toim.) *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.
- Ranta, S. (2021). *Kasvun juuret. Miten tuen lapsen oppimista ja hyvinvointia?* PS-kustannus.
- Ranta, S., Sajaniemi, N., Eskelinen, M. & Lämsä, T. (2021). Päivähoidosta varhaiskasvatukseen: Pedagogisen toiminnan edellytykset suomalaisessa päivähoidossa ja varhaiskasvatuksessa. *Kasvatus & Aika*, 15(2), ss. 60–72. <https://doi.org/10.33350/ka.103194>
- Rantala, A., Uotinen, S. & Räikkönen, E. (2018). Konsultoivan varhaiserityisopettajan perhelähtöiset toimintatavat. *Journal of Early Childhood Education Research*, 7(1), 3–24. <https://journal.fi/jecer/article/view/114083>
- Rantala, A. & Uotinen, S. (2022). Varhaiskasvatuksen työntekijöiden ja perheen yhteistyön merkitys. Teoksessa P. Pihlaja & R. Viitala (toim.), *Varhaiserityiskasvatus* (ss. 139–158). PS-kustannus.
- Rautamies, E., Vähäsantanen, K., Poikonen, P.-L. & Laakso, M.-L. (2021). Trust in the educational partnership narrated by parents of a child with challenging behaviour. *Early Years*, 41(4), ss. 414–427. <https://doi.org/10.1080/09575146.2019.1582475>

- Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M.-K., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö, A. & Hjelt, H. (2019). *Varhaiskasvatuksen laatu arjessa, varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus.
https://www.karvi.fi/sites/default/files/sites/default/files/documents/KARVI_1519.pdf
- Riehunkangas, M. (2022). *Varhaiskasvatuksessa tehostettua tai erityistä tukea saavien lasten vanhempien kokemuksia lapsen tukemisesta kotona*. [Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-202211185271>
- Rutanen, N. & Laaksonen, K. (2020). Äitien luottamuksen rakentuminen kasvattajiin varhaiskasvatuksen aloituksessa. *Journal of Early Childhood Education Research*, 9(2), 349–372. <https://journal.fi/jecer/article/view/114137>
- Suomen vanhempainliitto. (2019). *Kurahousupuheesta kohti aitoa osallisuutta. Päiväkotilasten vanhempien näkemyksiä osallisuudesta ja kodin ja päiväkodin yhteistyöstä*. Päiväkotibarometri 2019. Suomen Vanhempainliitto ja Förbundet Hem och Skola. <https://vanhempainliitto.fi/2020/01/25/paivakotibarometri-2019-kurahousupuheesta-kohti-aitoa-osallisuutta/>
- TENK. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos*. Tammi.
- Varhaiskasvatuslaki 540/2018. <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2018/20180540>
- Viitala, R. (2022). Inklusio ja inklusiivinen varhaiskasvatus. Teoksessa P. Pihlaja & R. Viitala (toim.), *Varhaiserityiskasvatus* (ss. 57–88). PS-kustannus.
- Viljamaa, E., Nevala, P. & Syrjämäki, M. (2021). Pienryhmäkeskustelut varhaiskasvatuksen järjestäjille ja lasten vanhemmille käsityksistä kehityksen ja oppimisen tukeen ja inklusioon liittyen. Teoksessa N. Heiskanen, M. Neitola, M. Syrjämäki, E. Viljamaa, P. Nevala, M. Siipola, R. Viitala (toim.) *Kehityksen ja oppimisen tuki sekä inklusiivisuus varhaiskasvatuksessa. Selvitys nykytilasta kunnallisissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa sekä esitys kehityksen ja oppimisen tuen malliksi* (ss. 113–121). Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:13.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-829-8>
- Viljamaa, E. & Viitala, R. (2022). Välineitä inklusion ja yhteenkuuluvuuden arviointiin. Teoksessa N. Heiskanen & M. Syrjämäki (toim.), *Pienet tuetut askeleet Varhaiskasvatuksen uudistuva tuki ja kehittyvät käytännöt* (ss. 63–81). PS-kustannus.

Liite 1. Saatekirje huoltajille

Hei,

Olemme Hämeen Ammattikorkeakoulun (HAMK) opiskelijoita ja opiskelemme varhaiskasvatuksen sosionomiksi. Teemme opinnäytetyötä aiheesta ”Huoltajien kokemuksia lapsen tuen tarpeen toteutumisesta varhaiskasvatuksessa”. Tavoitteenamme on selvittää huoltajien kokemuksia lapsen saaman tuen vaikutuksista lapsen ja perheen arkeen. Haluamme myös kuulla huoltajien näkemyksiä vuorovaikutuksen, osallisuuden ja kasvatusyhteistyön toteutumisesta varhaiskasvatuksen kanssa. Olemme myös kiinnostuneita kuulemaan huoltajien ajatuksia siitä, miten he kehittäisivät yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa tai lapsen saamaa tukea, jotta se tukisi perhettä kokonaisvaltaisesti.

Teemme tutkimuksemme haastattelututkimuksena, johon kutsumme haastateltavaksi huoltajia, joiden lapsi saa tukea osana varhaiskasvatusta. Haastatteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Haastatteluiden tuloksia käytetään opinnäytetyömme aineistona. Haastattelut tehdään anonyymisti ja siihen osallistuneiden nimet sekä päiväkodin nimi eivät tule esille opinnäytetyössä. Opinnäytetyön tavoitteena on auttaa varhaiskasvatusta kehittämään henkilöstön toimintaa sekä suunnittelemaan lapselle suunnattuja tukitoimia, kuin myös kehittämään varhaiskasvatuksen ja huoltajien välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötä. Opinnäytetyön on tarkoitus valmistua keväällä 2024, jonka jälkeen se on luettavissa osoitteessa <https://www.theseus.fi>.

Haastattelut toteutetaan huoltajan toivomassa paikassa ja hänelle sopivana ajankohtana. Haastattelu on mahdollista tehdä myös Zoomin kautta. Haastattelu kestää noin tunnin.

Mielipiteenne ja kokemuksenne ovat tärkeitä. Kiitos osallistumisesta!

Jos opinnäytetyöstä herää kysymyksiä tai haluatte lisätietoa, vastaamme mielellämme:
s-posti: xxx, puh. xxx

Ystävällisin terveisin

Elina ja Minna

Liite 2. Suostumuslomake

Suostumus opinnäytetyöhön liittyvään haastatteluun osallistumiseen

Olen saanut ja lukenut saamani saatekirjeen opinnäytetyöhön tehtävän tutkimuksen tarkoituksesta, sisällöstä ja tavoitteista. Olen tietoinen, että haastattelut nauhoitetaan ja haastattelusta saatu tieto käsitellään luottamuksellisesti, eikä haastattelusta saatuja tietoja luovuteta ulkopuolisille. Haastattelussa ei kerätä henkilökohtaisia tietoja. Haastattelut tehdään anonyymisti ja siihen osallistuneiden nimet sekä päiväkodin nimi eivät tule esille opinnäytetyössä. Haastattelusta tehty nauhoitus säilytetään opinnäytetyön tekoprosessin ajan, jonka jälkeen nauhoite hävitetään.

Suostun vapaaehtoisesti tähän tutkimukseen ja annan opinnäytetyön tekijöille suostumukseni tietosuojailmoituksen mukaisesti kerätä, säilyttää ja käyttää tutkimustarkoituksiin minua koskevia tutkimukseen liittyviä tietoja. Tiedän, että voin halutessani milloin tahansa keskeyttää osallistumiseni ja peruuttaa suostumukseni syytä ilmoittamatta.

Päiväys ja paikka _____

Opinnäytetyöhön osallistuvan haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

_____

Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus ja nimenselvennys

_____

Liite 3. Tietosuojailmoitus

Huoltajien kokemuksia lapsen tuen toteutumisesta varhaiskasvatuksessa

Kyseessä on Hämeen ammattikorkeakoulun (HAMK) sosionomiopiskelijoiden tutkimuksellisesta opinnäytetyöstä. Työssä pyritään selvittämään varhaiskasvatuksessa tukea saavien lapsien huoltajien kokemuksia tuen toteutumisesta sekä yhteistyöstä varhaiskasvatuksen kanssa. Osana tutkimusta selvitämme myös huoltajien ajatuksia siitä, millä tavoin he kehittäisivät yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa.

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Tutkimuksessa ei tarkoituksellisesti kerätä henkilötietoja. Koska kyseessä on haastattelututkimus, saattaa esiin tulla henkilötiedoksi luokiteltavia tietoja lapsesta ja hänen perheestään.

Tutkimuksen tuloksissa ei voida tunnistaa haastatteluun osallistuneita, vaan kaikki henkilöiden tunnistamiseen liittyvät tiedot poistetaan tutkimusaineistosta.

Tutkimuksen kesto: 1.1. – 30.4.2024

Kyseessä on kertaluontoinen tutkimus.

Yhteyshenkilö tutkimusta koskevissa asioissa

xxx, s-postiosoite: xxx

Tutkimuksen suorittajat

Minna Kulju & Elina Ruuskanen

Käsittelyn oikeusperuste

Henkilötietojen käsittely perustuu haastatteluun osallistuvien suostumukseen.

Osallistuminen haastatteluun tapahtuu anonymisti, eikä tutkimuksessa kerättyjen tietojen perusteella pystytä tunnistamaan haastatteluun osallistuneita.

Osallistuja antaa suostumuksensa haastatteluun osallistumisella ja erillisellä suostumuslomakkeella.

Henkilötietosisältö ja säilytysajat

Tutkimuksessa kerätään seuraavat tiedot:

- Kunta, jossa lapsi on varhaiskasvatuksessa
- Haastattelunauhoite

Tutkimuksen jälkeen: Tutkimusaineisto anonymisoidaan ja siitä poistetaan kaikki sellaiset tiedot, jotka voisivat johtaa vastaajaan tunnistamiseen. Aineisto siirretään anonymisoituna salasanalla suojattuun kansioon opinnäytetyöntekijän tietokoneelle sekä ulkoiselle usb-muistitikulle.

Tutkimusaineisto hävitetään: vuosi tutkimuksen päättymisen jälkeen.

Rekisteröidyt

Tutkittavien valinta ei perustu minkään rekisteritietokannan/järjestelmän käyttöön.

Tutkimukseen osallistuvista muodostuva rekisteri on tiedostomuodossa vain tutkimuksen tekijöillä.

Rekisterin tietolähteet

Ei ole

Henkilötietojen vastaanottajat

Henkilötietojen vastaanottajia ovat:
tutkimuksen tekijät

Rekisterin suojauksen periaatteet

A Manuaalinen aineisto: Toisen opinnäytetyön tekijän lukollisessa kaapissa.

B ATK:lla käsiteltävät tiedot: Analyysivaiheessa aineisto on tallennettu Wihi-järjestelmän luottamukselliselle alueelle, jonne käyttäjillä on henkilökohtaiset käyttäjätunnukset. Järjestelmän tietoihin pääsevät ja niitä käyttävät vain ne rekisterinpitäjät/henkilöt, joilla työnsä/opiskelunsa puolesta on niihin oikeus.

Tietojen lainmukainen käsittely varmistetaan tietojen luokittelulla ja tietoaaineistojen käsittelysääntöjen mukaisella toimintatavalla.

Analysoinnissa poistetaan kaikki tunnistetiedot.

Rekisterinpitäjä

Tutkimuksen tekijät/opiskelijat ovat rekisterinpitäjiä.

Yhteystiedot: s-posti xxx

Automaattinen päätöksenteko

Rekisterissä ei tehdä automaattista päätöksentekoa

Tietojen siirto EU:n tai ETA:n ulkopuolelle

Tietoja ei siirretä EU:n tai ETA:n ulkopuolelle.

Rekisteröidyn oikeudet ja niiden rajoittaminen

EU:n yleinen tietosuoja-asetus (2016/679) antaa rekisteröidylle seuraavat oikeudet:

Oikeus peruuttaa suostumuksen

Rekisteröidyllä on milloin tahansa oikeus peruuttaa suostumuksensa. (artikla 7)

Oikeus saada pääsy tietoihinsa

Rekisteröidyllä on oikeus saada rekisterinpitäjältä vahvistus siitä, käsitelläänkö häntä koskevia henkilötietoja. Rekisteröidyllä on oikeus saada pääsy tietoihinsa.

Tarkastusoikeudesta voidaan periä maksu tai siitä voidaan kieltäytyä, jos pyynnöt ovat ilmeisen perusteettomia tai kohtuuttomia, erityisesti jos niitä esitetään toistuvasti. (artikla 12 ja artikla 15)

Oikeus tietojen oikaisemiseen

Rekisteröidyillä on oikeus vaatia rekisterissä olevan virheellisen tiedon oikaisemista (artikla 16). Korjaamispyyntö tehdään kirjallisesti. Joissain tietojärjestelmissä henkilö pystyy myös itse korjaamaan omat tietonsa.

Oikeus tietojen poistamiseen

Rekisteröidyillä on oikeus vaatia henkilötietojensa poistamista, jos yksi seuraavista toteutuu (artikla 17):

- Henkilötietoja ei enää tarvita niihin tarkoituksiin, joita varten ne kerättiin tai joita varten niitä muutoin käsiteltiin.
- Rekisteröity peruuttaa suostumuksen, eikä käsittelyyn ole muuta laillista perustetta.
- Rekisteröity vastustaa käsittelyä eikä käsittelyyn ole olemassa perusteltua syytä (artikla 21).
- Henkilötietoja on käsitelty lainvastaisesti.
- Henkilötiedot on poistettava unionin oikeuteen tai jäsenvaltion lainsäädäntöön perustuvan rekisterinpitäjään sovellettavan lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi.

Rekisteröidyillä kuitenkin ei ole oikeutta tietojen poistamiseen tutkimuksissa, mikäli tietojen poistaminen todennäköisesti estää kyseisen käsittelyn tai vaikeuttaa sitä suuresti.

Oikeus käsittelyn rajoittamiseen

Rekisteröidyillä on oikeus käsittelyn rajoittamiseen, jos yksi seuraavista toteutuu (artikla 18):

- Rekisteröity kiistää henkilötietojen paikkansapitävyyden, jolloin käsittelyä rajoitetaan ajaksi, jonka kuluessa rekisterinpitäjä voi varmistaa niiden paikkansapitävyyden.
- Käsittely on lainvastaista ja rekisteröity vastustaa henkilötietojen poistamista ja vaatii sen sijaan niiden käytön rajoittamista.
- Rekisterinpitäjä ei enää tarvitse kyseisiä henkilötietoja käsittelyn tarkoituksiin, mutta rekisteröity tarvitsee niitä oikeudellisen vaateen laatimiseksi, esittämiseksi tai puolustamiseksi.
- Rekisteröity on vastustanut henkilötietojen käsittelyä artikla 21 kohdan nojalla odotettaessa sen todentamista, syrjäyttävätkö rekisterinpitäjän oikeudet perusteet rekisteröidyn perusteet.

Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen

Rekisteröidyillä on oikeus saada koneluettavassa muodossa häntä koskevat henkilötiedot, jotka hän on rekisterinpitäjälle toimittanut, mikäli käsittely perustuu suostumukseen ja käsittely tapahtuu automaattisesti. (artikla 20)

Pyynnöt näiden oikeuksien käyttämiseen osoitetaan:

Yhteystiedot: s-posti xxx

Oikeus tehdä valitus

Rekisteröidyillä on oikeus tehdä valitus tietosuojavaltuutetun toimistolle.

Lisätietoja <https://tietosuoja.fi/>

Liite 4. Haastattelukysymykset

Taustatiedot

Minkä ikäinen lapsenne on?

Kuinka kauan hän on ollut varhaiskasvatuksessa?

Miten lapsi viihtyy varhaiskasvatuksessa? Miten hän toimii muiden lasten kanssa? (Miten muut lapset kohtelevat häntä? Miten hän kohtelee muita lapsia?)

Lapsen saama tuki

Pääkysymys: Millaista tukea lapsesi osana varhaiskasvatusta saa (minkä tasoista, kuinka usein)? Mitkä ovat lapsesi vahvuudet ja tulevatko ne mielestäsi huomioiduksi?

Apukysymykset:

- Kuinka kauan lapsesi on saanut tukea?
- Mitä mieltä olette lapsenne saamasta tuesta? Millaisia hyviä / huonoja kokemuksia teillä on lapsen tukeen liittyen? Onko tuki mielestänne riittävää?
- Onko lapsenne vahvuuksia myös onnistuttu ottamaan huomioon ja pitämään mukana tuen tarjoamisessa?
- Millaisia muutoksia lapsen tuen tarpeeseen on tullut?
- Miten lapsenne kokee osallisuutta omassa ryhmässään, hän on osa ryhmää, mukana toiminnassa, viihtyy ryhmässä?

Yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa

Pääkysymys: Millaiseksi koet yhteistyön päiväkodin kanssa ja lapsen tuen toteutumisen osana päiväkodin arkea? Koetko tulleeesi huoltajana kuulluksi?

Apukysymykset:

- Onko teillä ja varhaiskasvatuksella yhteisymmärrys lapsen tuen tarpeesta ja sen toteuttamisesta sekä lapsen vahvuuksien huomioimisesta? Miten olet päässyt vaikuttamaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, oletko saanut äänesi kuuluviin?
- Kuinka olet kokenut päässeesi osallistumaan lapsesi tuen arviointiin, päätöksiin ja tuen toteutumiseen? Onko tämä ollut avointa ja aidosti vuorovaikutteista?
- Millaista tietoa saat lapsesi tuen toteutumisesta varhaiskasvatuksessa? Miltä tuntuu saada palautetta omasta lapsesta? Millaisia hyviä / huonoja kokemuksia sinulla on päivittäisestä kommunikoinnista varhaiskasvatuksen kanssa? Tuleeko palautteessa esiin myös lapsen vahvuudet ja onnistumiset?

- Onko tiedon jako ollut avointa, luottamuksellista ja riittävää? Millä tavoilla tietoa jaetaan, viestintä hoidetaan ja kuinka usein? Löytyykö yhteiselle tiedon jakamiselle riittävästi aikaa?
- Millaiseksi koet yhteistyön tukea tarjoavien toimijoiden (esim. puheterapeutti, neuvola) kanssa?
- Mikä mielestänne toimii / ei toimi yhteistyössä tai kommunikoinnissa?

Lapsen saaman tuen merkitys perheen hyvinvoinnille

Pääkysymys: Millainen merkitys lapselle annetulla tuella on ollut perheenne arkeen?

Apukysymykset:

- Miten lapsen tuen tarve vaikuttaa arjen sujumuuteen kotonanne (esim. kaupankäynti, ruuan laitto)? Millä tavoin lapsen vahvuudet näkyvät arjessa?
- Miten koette, että lapsen saama tuki on auttanut perheenne arjen sujumiseen
- Oletteko saaneet ja jakaneet konkreettista tietoa / taitoa / vinkkejä lapsen kanssa toimimiseen kotona / varhaiskasvatuksessa?

Tuen ja toiminnan kehittäminen:

Pääkysymys: Kuinka tyytyväisiä olette nykytilanteeseen? Miten kehittäisitte tai muuttaisitte nyt saatavaa tukea?

Apukysymykset:

- Millaista tukea olette kaivanneet lapsellenne? Onko tuki sellaista, mitä olette lapsellenne halunneet?
- Miten kehittäisitte yhteistyötä varhaiskasvatuksen / muiden toimijoiden kanssa?

Liite 5. Aineistosta esiin nousseet pääteemoja tukevat alateemat

Esimerkki aineistosta	Alateemat	Pääteema
<i>On edelleenkin keskittymistä ja tunteiden säätely – – ne on pääsääntöisesti mihin on keskitytty siinä tehostetussa tuessa.</i>	Tuen eri muodot	Lapsen saama tuki
<i>Ollaan nyt siinä tilanteessa, että ollaan hyvillä vesillä tuen kanssa. – – Mä koen kyllä että [lapsi] on saanut sen lähes kaiken mahdollisen tuen sitten, kun ne on osannut kohdentaa [tuen] oikein.</i>	Tuen riittävyys ja oikeanlaisuus	
<i>Kaikkea mahdollista on kyllä niin kun kokeiltu ja pois suljettu sitten niitä mitkä ei ole toiminut – – käyty välillä siellä montun pohjalla ja sitten on taas lähdetty kokeilemaan niitä uusia juttuja.</i>	Tuen muuttuminen ajan kuluessa	
<i>Mä niinku koen, että kyllä yleensä niin kun pääsääntöisesti aina on kysytty ensin, että hei ajateltiin kokeilla, että voidaanko kokeilla? Ja mä oon aina ollut sitä mieltä, että juu antakaa mennä, kokeilkaa kaikkea mikä vaan toimii, niin hyvä.</i>	Huoltajien osallisuus lapsen tukeen	
<i>Tykkää kovasti olla pihalla niin hän menee ensimmäisenä pihalle tai tulee niinku viimeisenä pihalta – – [Toisen ryhmän kasvattaja] ottaa aina [lapsen] vaikka onkin pienempi niin ottaa kuitenkin mukaan pelaamaan jalkapalloa</i>	Lapsen vahvuuksien huomioiminen ja osallisuus	
<i>Se yhteistyö siis se mikä meillä on ollut, niin on toiminut niin kun tosi hyvin – – on ollut helppo puhua, vaikka miten päivä on mennyt – – se on ollut niinku tosi helppoa ja tosi ymmärtäväistä.</i>	Yhteistyön toteutuminen	Yhteistyö varhaiskasvatuksen kanssa
<i>Kyllä se sitten on hyvin pikainen läpikäynti [lasta hakiessa], että miten päivä meni ja sitten lähdetään. Kun itsellä on tällainen vauhdikas [lapsi], joka ihan varmaan höynäyttää ihan satanolla, niin olisi edes joku, että ehtisi</i>	Haasteet yhteistyölle	

<i>antaa vähän semmoisen syvällisemmän briiffin [sijaisille].</i>		
<i>Kyllähän mä voisin niinku tekstiviestillä kysyä, että miten sujuu tai näin. Mä olen siis muutaman kerran niinku soittanut nimenomaan [erityisopettajalle], että tilanne on nyt tämä, että mitä mä teen, voisitko auttaa.</i>	Yhteistyön eri muodot	
<i>Käsiteltiin just niitä negatiivisia puolia ja sitä puolta, että missä tarvitsee apua ja missä tarvitsee tukea ja näin, mutta se oli ehkä hyvä siihen hetkeen ja se oli niin kun toimiva juttu.</i>	Lapsesta saatu palaute	
<i>[Kasvattajan] kanssa tehdään, niin hän osaa niin hyvin listata kaikki, missä ollaan hyviä, mitä harjoitellaan ja missä on menty eteenpäin. Tietyllä tapaa itsekin siinä vasukeskustelussa pääsee niinku viimeistään kärryille.</i>	Osallistuminen lapsen vasuprosessiin	
<i>Päiväkoti on se meidän niinku lähikontakti ja sitten se erikoissairaanhoido. No tietysti oli se toimintaterapia ja me oikeastaan ollaan vähän niinku kirjoilla siellä. – – Mutta tuota kyllä mä niinku koen että [yhteistyö] on toiminut.</i>	Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa	
<i>No kyllä se ainakin varmasti niinku helpottaa sitä [lapsen] päivää [päiväkodissa]. – – Että päiväkodissa on oma struktuuri ja kotona on oma.</i>	Lapsen pärjääminen varhaiskasvatuksessa	
<i>Tota kun oikeastaan meillä on niinku niin, että yhdeksänkymmentäviisi prosenttia ongelmista on siellä päiväkotimaailmassa, että siellä on ne muut lapset ja näin. – – Niin se että kun [lapsi] on kotona aivan eri lapsi kuin on siellä päiväkotimaailmassa.</i>	Lapsen erilainen käyttäytyminen varhaiskasvatuksessa vs. kotona	Tuen vaikutus perheen arkeen
<i>Me käytiin se arki haltuun, että siinä oli niinku se vertaistuki oli tosi mahtava, ja oli sitten ne tapaamiskerratkin, että niillä tapaamisilla oli eri aiheita.</i>	Varhaiskasvatuksen ulkopuolisilta toimijoilta saatu apu	

<p><i>Enemmän just sitä kommunikointia, vaikka mä koen, että me ollaan kommunikoitu paljon ryhmän aikuisten kanssa, niin ehkä just joku tällöinen vartti systeemi. Vaikka se olisi sitten se, että puhelimesta jutellaan että ei välttämättä tarvitse mennä edes paikan päälle. Vähän päivitetään sitä, että hei miten menee, etenkin semmoisten lasten kohdalla kenellä on niitä haasteita.</i></p> <p><i>Sitten ehkä se, että kirjatkaa viikon aikana mitä on tapahtunut ja lähetä vaikka sähköpostilla perjantaina, niin voin lukea. Niinku joku tällöinen.</i></p>	<p>Uudet tavat lapsen asioista kommunikoinnille</p>	<p>Kehittämisehdotukset yhteistyölle</p>
<p><i>Niin kun sijaisia välillä sitten niinku on tosi paljon tässä ryhmässä ja kun on erityisen tuen tarpeen lapsi niin, jos siellä on sijainen nukuttamassa niin se on niin kun se vetää niitä höplästä aivan 100 nolla – – olisi edes joku että ehtisi antaa vähän semmoisen syvällisemmän, että mitä tehdä.</i></p>	<p>Tiedon kulku lapsesta sijaisille ja henkilöstön vaihtuessa</p>	
<p><i>Itse mä oon sitä mieltä. että toi neuvolapuoli voisi olla jotenkin enemmän läsnä. – – Että se neuvolan ja päiväkodin välinen yhteistyö voisi olla jotenkin sujuvampaa.</i></p>	<p>Varhaiskasvatuksen ja muiden toimijoiden yhteistyön kehittäminen</p>	
<p><i>Saataisiin joku neuvo, että mitä nyt kannattaa tehdä. Ehkä se olisi neuvoa, tiedätkö mitä kannattaa tehdä. On sitten erityislasten-tarhanopettaja tai neuvola, kuka se nyt sitten olisikaan, mutta että nyt semmoinen pieni istunto alas, että mitä kannattaa tehdä ja miten kannattaa edetä</i></p>	<p>Palveluohjaus huoltajille</p>	